



**AGENCIJA ZA  
NADZOR OSIGURANJA**  
CRNA GORA

**IZVJEŠTAJ O STANJU NA TRŽIŠTU OSIGURANJA  
U CRNOJ GORI  
za 2014. godinu**

*Jun, 2015. godine*

**SADRŽAJ:**

<b>INDEX TABELA I GRAFIKA</b> .....	<b>3</b>
<b>I UVOD</b> .....	<b>5</b>
<b>1.1 Makroekonomski pokazatelji</b> .....	<b>6</b>
<b>II UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA</b> .....	<b>7</b>
<b>2.1 Društva za osiguranje</b> .....	<b>7</b>
<b>2.2 Zastupnici, posrednici u osiguranju i agencije za pružanje drugih usluga u osiguranju</b> .....	<b>8</b>
<b>2.3 Zaposleni u sektoru osiguranja</b> .....	<b>10</b>
<b>III POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA</b> .....	<b>11</b>
<b>3.1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u</b> .....	<b>11</b>
<b>3.2 Gustina osiguranja</b> .....	<b>12</b>
<b>3.3 Koncentracija tržišta osiguranja u Crnoj Gori</b> .....	<b>12</b>
<b>3.4 Struktura bruto fakturisane premije osiguranja: životna i neživotna osiguranja</b> .....	<b>16</b>
<b>3.5 Bruto fakturisana premija osiguranja po vrstama osiguranja</b> .....	<b>18</b>
<b>3.6 Životna osiguranja</b> .....	<b>20</b>
<b>3.7 Obavezna osiguranja u saobraćaju</b> .....	<b>21</b>
<b>IV STRUKTURA AKTIVE</b> .....	<b>23</b>
<b>V STRUKTURA PASIVE</b> .....	<b>25</b>
<b>5.1 Tehničke rezerve</b> .....	<b>27</b>
<b>VI DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERV I KAPITALA</b> .....	<b>30</b>
<b>6.1 Deponovanje i ulaganje sredstava bruto tehničkih rezervi</b> .....	<b>30</b>
<b>6.2 Deponovanje i ulaganje 1/3 sredstava kapitala</b> .....	<b>33</b>
<b>VII FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA</b> .....	<b>34</b>
<b>8.1 Adekvatnost kapitala i Solventnost</b> .....	<b>35</b>
<b>8.2 Reosiguranje</b> .....	<b>36</b>
<b>8.3 Profitabilnost</b> .....	<b>37</b>
<b>8.4 Likvidnost</b> .....	<b>38</b>
<b>8.5 Pokazatelj šteta</b> .....	<b>38</b>
<b>IX UDRUŽENJE - NACIONALNI BIRO OSIGURAVAČA CRNE GORE</b> .....	<b>42</b>
<b>XII DRUŠTVA ZA OSIGURANJE U CRNOJ GORI</b> .....	<b>44</b>

**INDEX TABELA I GRAFIKA****Tabele**

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja 2005.-2014. godina .....	6
Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2014. godine .....	7
Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori.....	8
Tabela 4. Pregled banaka koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori .....	9
Tabela 5. Pregled društava koja obavljaju poslove posredovanja u osiguranju u Crnoj Gori .....	9
Tabela 6. Pregled društava koja obavljaju poslove pružanja drugih usluga u osiguranju u Crnoj Gori.....	10
Tabela 7. Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja u periodu 2008-2014. godine.....	10
Tabela 8. Herfindahl-Hirschman indeks od 2012. - 2014. godine.....	13
Tabela 9. Struktura premije osiguranja u 2013. i 2014. godini .....	16
Tabela 10. Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2013. i 2014. godini .....	18
Tabela 11. Prikaz broja osiguranih lica u 2013. i 2014. godini .....	20
Tabela 12. Bruto premija životnih osiguranje po vrstama osiguranja u 2013. i 2014. godini .....	21
Tabela 13. Premija obaveznog osiguranja u saobraćaju po vrstama u 2014. godini .....	21
Tabela 14. Učešće bruto fakturisane premije osiguranja od autoodgovornosti (AO) za 2014. godinu po društvima za osiguranje.....	22
Tabela 15. Struktura aktive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine .....	23
Tabela 16. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivni sektora osiguranja na dan 31.12.2013. i na dan 31.12.2014. godine (%) .....	24
Tabela 17. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine.....	25
Tabela 18. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31.12.2014. godine .....	28
Tabela 19. Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine (€) .....	29
Tabela 20. Solventnost društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine .....	35
Tabela 21. Solventnost po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine .....	36
Tabela 22. Udio reosiguravača u bruto premiji, riješenim štetama i bruto tehničkim rezervama na dan 31. 12. 2014. godine .....	36
Tabela 23. Neto mjerodavni tehnički rezultat po vrstama osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine .....	37

Tabela 24. Pokazatelji rentabilnosti na dan 31. 12. 2014. godine.....	38
Tabela 25. Ažurnost u rješavanju šteta po vrstama osiguranja na nivou tržišta na dan 31. 12. 2014. godine .....	39
Tabela 26. Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine .....	40
Tabela 27. Neto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine .....	40
Tabela 28. Kvota troškova neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine .....	41
Tabela 29. Kombinovana kvota na dan 31. 12. 2014. godine .....	41

### Grafikoni

Grafik 1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u za period od 2008. – 2014. godine.....	11
Grafik 2. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika za period od 2008 -2014. godine (€).....	12
Grafik 3. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2014. godini (%).....	14
Grafik 4. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji životnog osiguranja u 2014. godini (%) .....	15
Grafik 5. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji neživotnog osiguranja u 2014. godini (%) .....	15
Grafik 6. Kretanje bruto premije: život VS neživot za period 2008 – 2014. godine .....	17
Grafik 7. Struktura bruto premije: život vs neživot za period od 2008.-2014. godine .....	17
Grafik 8. Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2013. i 2014. godini (%).....	20
Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine (%).....	26
Grafik 10. Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine (%) .....	29
Grafik 11. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2014. godine (%).....	32
Grafik 12. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2014. godine (%).....	32
Grafik 13. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi na nivou tržišta u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2014. godine (eura) .....	33
Grafik 14. Struktura ulaganja i deponovanja sredstava kapitala na nivou tržišta na dan 31. 12. 2014. godine (hilj.€)	34

## I UVOD

Osnovu za izradu Izveštaja o stanju na tržištu osiguranja u Crnoj Gori za 2014. godinu predstavlja analiza godišnjih izvještaja o poslovanju društava za osiguranje, sa mišljenjem ovlašćenog aktuara i izvještajem spoljnog revizora, kao i drugih podataka koje društva za osiguranje dostavljaju Agenciji za nadzor osiguranja.

Najznačajniji događaji i trendovi na tržištu osiguranja Crne Gore u 2014. su:

- Nakon konstantnog rasta bruto premije u proteklom periodu, u 2014. godini ostvaren je blagi pad od 0,49%, uz rast bruto premije životnog (15,44%) i pad bruto premije neživotnog osiguranja (3,29%);
- Blagi pad pokazatelja tržišta osiguranja (učestće BFP u BDP-u, gustina osiguranja itd);
- I dalje je visok nivo koncentracije na tržištu mjeren HH Index-om sa tendencijom daljeg smanjenja;
- Na nivou cjelokupnog tržišta osiguranja ostvaren je pozitivan neto rezultat u iznosu od 4,047 mil.eura (osam društava je u 2014. godini ostvarilo neto dobit u iznosu od 4,750 mil.eura);
- Primjena novog Pravilnika o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje;
- Nastavak unaprjeđivanja regulatornog okvira za oblast osiguranja kroz izmjenu postojećih i donošenje novih podzakonskih propisa zasnovanih na Direktivama Evropske unije i međunarodnim standardima;
- Izrada novog Zakona o likvidaciji i stečaju društava za osiguranje, kao i radne verzije Nacrta Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o osiguranju;
- Razvoj novog kanala prodaje na tržištu osiguranja – bankoosiguranja;
- Jačanje saradnje sa institucijama finansijskog sistema, kao i sa nadzornim organima u okruženju i međunarodnim organizacijama iz oblasti osiguranja;
- Usaglašavanje teksta pregovaračke pozicije za pregovaračko poglavlje 9 - Finansijske usluge.

**1.1 MAKROEKONOMSKI POKAZATELJI**

Prema procjenama Ministarstva finansija Crne Gore, u 2014. godini BDP je porastao za 1,5% i iznosio 3,425 milijarde eura. Budžetski deficit je iznosio 107 mil.eura, odnosno 3,12% BDP-a. Stopa nezaposlenosti u Crnoj Gori u 2014. godini iznosila je 18%, a stopa inflacije -0,7%.

U narednoj tabeli je dat pregled makroekonomskih pokazatelja:

Tabela 1. Pregled makroekonomskih pokazatelja 2005.-2014. godina

Pokazatelji	2005.	2006.	2007.	2008.	2009.	2010.	2011.	2012.	2013.	2014. <sup>1</sup>
	BDP (mil. €)	1.815	2.149	2.680	3.086	2.981	3.104	3.234	3.149	3.327
BDP per capita (€)	2.912	3.443	4.280	4.908	4.720	5.011	5.211	5.075	5.356	5.506
Stopa rasta BDP (%)	4,2	8,6	10,7	6,9	-5,7	2,5	3,2	-2,5	3,3	1,5
Inflacija (CPI)	2,5	2,8	4,2	7,1	3,4	0,5	2,8	4,1	2,2	-0,7
Broj stanovnika	623.300	624.200	626.200	628.800	631.500	619.400	620.600	620.029	621.000	622.000
Broj nezaposlenih	48.845	38.876	31.469	28.378	30.169	32.106	30.552	31.232	32.190	34.687
Broj zaposlenih	144.340	150.800	156.408	166.221	174.152	161.742	163.082	166.531	171.474	173.595
Prosječna bruto plata (€)	327	377	497	609	643	715	722	727	726	723
Prosječna neto plata (€)	213	246	338	416	463	479	484	487	479	477
Budžetski suficit/deficit (mil.€)	-45,55	74,24	176,96	15,17	-130,33	-112,24	-127,37	-162,7	-121,7	-107,0
Izvoz (mil. €)	790,41	1.061,00	1.189,95	1.218,19	957,50	1.077,39	1.299,33	1.385,83	402,80	362,37
Uvoz (mil. €)	1.108,53	1.699,82	2.323,94	2.900,46	1.950,14	1.958,94	2.140,13	2.165,58	1.732,90	1.733,41
Spoljnotrgovinski bilans (mil. €)	-318,12	-638,82	-1.133,99	-1.682,27	-992,64	-881,55	-840,80	-779,75	-1.330,10	-1.371,05

Izvor: Ministarstvo finansija Crne Gore i Monstat

<sup>1</sup> Podaci za 2014. godinu prikazani su prema procjenama Ministarstva finansija

## II UČESNICI NA TRŽIŠTU OSIGURANJA

### 2.1 DRUŠTVA ZA OSIGURANJE

Na crnogorskom tržištu osiguranja u toku 2014. godine poslove osiguranja je obavljalo jedanaest društava. Pet društava za osiguranje se bavilo samo poslovima neživotnih osiguranja, a šest društava samo poslovima životnih osiguranja. Agencija za nadzor osiguranja je u novembru 2014. godine dala saglasnost na promjenu naziva društva za osiguranje Delta Generali osiguranje AD u Generali osiguranje Montenegro AD.

Tabela 2. Pregled društava za osiguranje koja su poslovala u Crnoj Gori tokom 2014. godine

Društva koja obavljaju djelatnost neživotnog osiguranja
Lovćen osiguranje AD
Sava Montenegro AD
Generali osiguranje Montenegro AD
Uniq neživotno osiguranje AD
Swiss osiguranje AD
Društva koja obavljaju djelatnost životnog osiguranja
Grawe osiguranje AD
Uniq životno osiguranje AD
Lovćen životna osiguranja AD
Merkur osiguranje AD
Wiener Städtische životno osiguranje AD
Atlas Life AD

#### Akcijski kapital društava za osiguranje

Vrijednost ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje na dan 31. 12. 2014. godine je iznosila 52,086 mil.eura, što predstavlja rast u odnosu na 2013. godinu za 4,56%<sup>2</sup>. Vrijednost stranog kapitala je iznosila 39,252 mil.eura, sa ostvarenim učešćem od 75,36% u ukupnom akcijskom kapitalu, a vrijednost domaćeg 12,834 mil.eura, sa učešćem od 24,64%. U toku 2014. godine vrijednost akcijskog kapitala su povećala sljedeća društva:

- Wiener Städtische životno osiguranje AD Podgorica u iznosu od 1.000.000,00€;
- Atlas Life AD Podgorica u iznosu od 500.000,00€;
- Lovćen životna osiguranja AD u iznosu od 320.000,00€;
- Merkur osiguranje AD Podgorica u iznosu od 300.000,00€ i

<sup>2</sup> Vrijednost ukupnog akcijskog kapitala društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. godine je iznosila 49,812 mil.eura;

- Swiss osiguranje u iznosu od 153.846,87€.

## 2.2 ZASTUPNICI, POSREDNICI U OSIGURANJU I AGENCIJE ZA PRUŽANJE DRUGIH USLUGA U OSIGURANJU

U toku 2014. godine Agencija za nadzor osiguranja je, u skladu sa Zakonom o osiguranju, izdala:

- 4 saglasnosti bankama za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju;
- 55 ovlašćenja fizičkim licima za obavljanje poslova zastupanja;
- 32 ovlašćenja fizičkim licima za obavljanje poslova posredovanja.

Na tržištu osiguranja Crne Gore poslove zastupanja u osiguranju na kraju 2014. godine je obavljalo 18 društava za zastupanje (jedno društvo je po osnovu dobrovoljne likvidacije prestalo sa obavljanjem djelatnosti zastupanja u osiguranju) i 1 preduzetnik – zastupnik u osiguranju, kao i 4 banke, dok je poslove posredovanja u osiguranju obavljalo 6 društava za posredovanje u osiguranju.

Takođe, na dan 31. 12. 2014. godine 557 fizičkih lica u Crnoj Gori posjedovalo je ovlašćenje za obavljanje poslova zastupanja u osiguranju, dok je 177 fizičkih lica posjedovalo ovlašćenje za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju.

Tabela 3. Pregled društava koja obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	djelatnost
Safe Invest Plus DOO Podgorica	zastupanje
Safe Life DOO Podgorica	zastupanje
WVP DOO Budva	zastupanje
PRIMS DOO Nikšić	zastupanje
IN.PRO DOO Podgorica	zastupanje
Lojd Montenegro DOO Podgorica	zastupanje
Rogošić Invest DOO Podgorica	zastupanje
Montagent DOO Podgorica	zastupanje
DOZ DOO Podgorica	zastupanje
Safe Invest DOO Podgorica	zastupanje
IURISPRUDENS DOO Podgorica	zastupanje
Aktuar DOO Podgorica	zastupanje
Obses DOO Podgorica	zastupanje
Premija plus DOO Podgorica	zastupanje
Ideal Life DOO Podgorica	zastupanje
Indego Plus DOO Tivat	zastupanje
AM Capital	zastupanje
UNICAPA	zastupanje
Expres-Ključ Rožaje	zastupnik-preduzetnik



Društva za zastupanje u osiguranju, koja u skladu sa Zakonom o osiguranju obavljaju poslove pokretanja, predlaganja, pripreme i zaključivanja ugovora o osiguranju u ime i za račun osiguravača, su tokom 2014. godine, zaključila 115.136 polisa osiguranja, što je za 25,75% manje u odnosu na 2013. godinu (155.059 polisa) i ostvarila bruto fakturisanu premiju u iznosu od 18,086 mil.eura, odnosno 24,97% bruto fakturisane premije na nivou cjelokupnog tržišta osiguranja (2013. - 19,027 mil.eura bruto fakturisane premije). Od ukupnog iznosa bruto fakturisane premije koju su ostvarili zastupnici u osiguranju 15,816 mil.eura se odnosi na osiguranje od autoodgovornosti (2013. - 16,567 mil.eura bruto premije osiguranja od autoodgovornosti).

Tabela 4. Pregled banaka koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv banke	djelatnost
<b>Societe Generale banka Montenegro AD</b>	zastupanje
<b>Hypo Alpe-Adria Bank AD</b>	zastupanje
<b>Atlas banka AD</b>	zastupanje
<b>Hipotekarna banka AD</b>	zastupanje

Bruto fakturisana premija koju su ostvarile banke koje obavljaju poslove zastupanja u osiguranju u toku 2014. godine je iznosila 130 hilj.eura, što predstavlja 0,19% ukupne tržišne bruto premije. Banke su tokom 2014. godine zaključile 971 polisu osiguranja i to: 426 polisa životnog osiguranja i 545 polisa neživotnih osiguranja.

Tabela 5. Pregled društava koja obavljaju poslove posredovanja u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	djelatnost
<b>APO Plus DOO Podgorica</b>	posredovanje
<b>Adriatic AG DOO Podgorica</b>	posredovanje
<b>Auctor DOO Podgorica</b>	posredovanje
<b>WVPCG DOO Budva</b>	posredovanje
<b>PARTNER M DOO Podgorica</b>	posredovanje
<b>Broker INS DOO Podgorica</b>	posredovanje

Osnovna funkcija društva za posredovanje u osiguranju je dovođenje u vezu osiguranika, odnosno ugovornika osiguranja sa društvom za osiguranje radi zaključenja ugovora o osiguranju, kao i obavljanje pripremnih poslova u cilju zaključenja ugovora o osiguranju i pružanje pomoći pri ostvarivanju prava iz ugovora o osiguranju, naročito pri rješavanju odštetnih zahtjeva prema društvu za osiguranje. Tokom 2014. godine, društva za posredovanje na crnogorskom tržištu osiguranja su posredovala u zaključivanju 1,984 ugovora o osiguranju (4,84% manje u odnosu na 2013., kada su posredovali prilikom zaključivanja

2.085 ugovora) i ugovorila bruto premiju u iznosu od 4,511 mil.eura (2013. – bruto premija 6,878 mil.eura) sa učešćem u ukupnoj bruto fakturisanjoj premiji tržišta osiguranja od 6,23%.

Tabela 6. Pregled društava koja obavljaju poslove pružanja drugih usluga u osiguranju u Crnoj Gori

Naziv društva	djelatnost
Montenegro Assistance DOO Podgorica	pružanje drugih usluga u osiguranju

### 2.3 ZAPOSLENI U SEKTORU OSIGURANJA

Pregled broja zaposlenih na nivou cjelokupnog sektora osiguranja, u periodu od 2008. - 2014. godine, prikazan je u sljedećoj tabeli:

Tabela 7. Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja u periodu 2008-2014. godine

Godine	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Ukupan broj zaposlenih u sektoru osiguranja	639	643	703	814	767	737	760

Nakon smanjenja broja zaposlenih u sektoru osiguranja u 2013. godini, u 2014. godini ovaj broj se povećao za 3,12% i iznosio je 760.

### III POKAZATELJI TRŽIŠTA OSIGURANJA

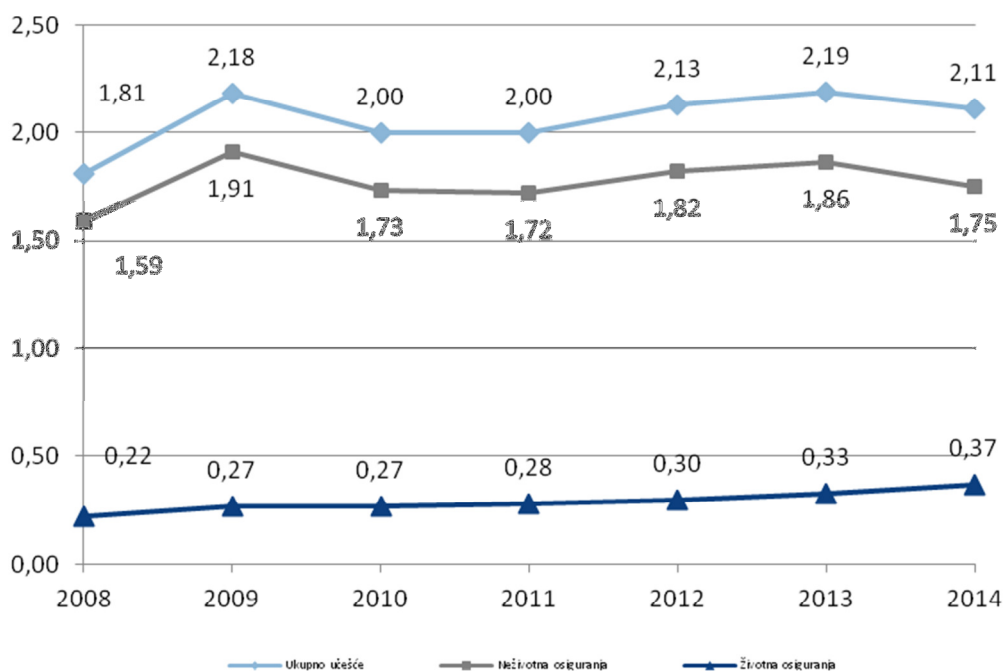
Društva koja obavljaju poslove osiguranja na crnogorskom tržištu su tokom 2014. godine fakturisala 72,417 mil.eura bruto premije, što predstavlja smanjenje od 0,49% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 72,744 mil.eura.

#### 3.1. UČEŠĆE BRUTO FAKTURISANE PREMIJE U BDP-U

Nakon pozitivnih kretanja iz 2012. i 2013. godine, pokazatelj učešća bruto fakturisane premije u BDP-u u 2014. godini je zabilježio blagi pad od 0,08 procentnih poena i iznosilo je 2,11%

U 2014. godini ovaj pokazatelj je ostvario rast kada posmatramo bruto premiju životnih osiguranja i iznosio je 0,37% (2013. – 0,33%). Međutim, kada posmatramo bruto premiju neživotnih osiguranja, ovaj pokazatelj je ostvario pad i iznosio je 1,75% (2013. – 1,86%).

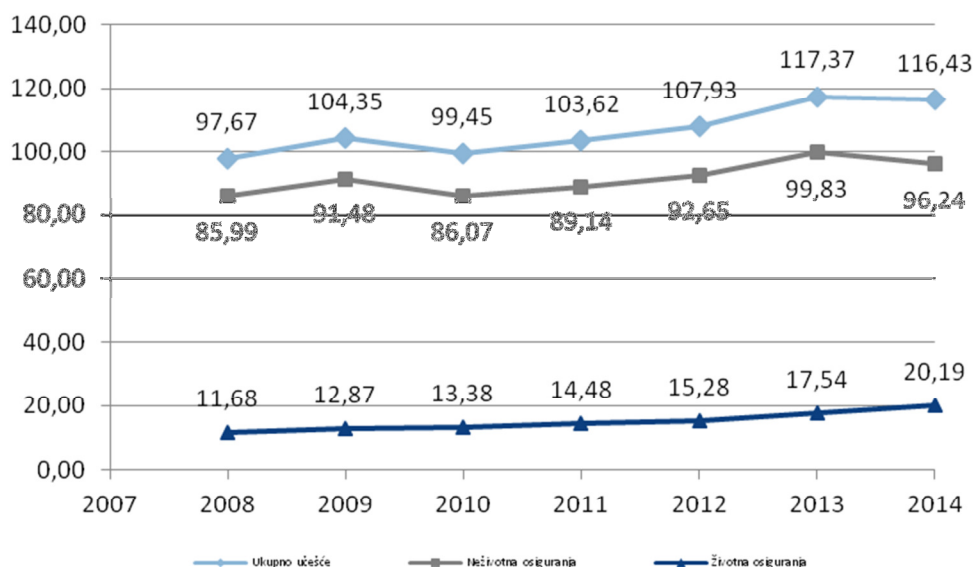
Grafik 1. Učešće bruto fakturisane premije u BDP-u za period od 2008. – 2014. godine



### 3.2 GUSTINA OSIGURANJA

Gustina osiguranja, kao jedan od najčešće korišćenih pokazatelja tržišta osiguranja, predstavlja iznos bruto fakturisane premije po glavi stanovnika.

Grafik 2. Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika za period od 2008 -2014. godine (€)



Bruto fakturisana premija po glavi stanovnika u Crnoj Gori u 2014. godini iznosila je 116,43 eura, što je i dalje značajno ispod prosjeka zemalja članica EU u 2013. godini (oko 1.929 eura<sup>3</sup>). I ovaj pokazatelj je ostvario rast kada posmatramo bruto premiju životnih osiguranja i iznosio je 20,19 eura premije po glavi stanovnika, dok je, kada posmatramo bruto premiju neživotnih osiguranja, ostvario pad i iznosio je 96,24 eura.

### 3.3 KONCENTRACIJA TRŽIŠTA OSIGURANJA U CRNOJ GORI

Za utvrđivanje nivoa koncentracije tržišta osiguranja koristi se Herfindahl-Hirschman indeks (HHI)<sup>4</sup>, čija se vrijednost može kretati u intervalu od 0 do 10.000. Vrijednost indeksa koja je bliža nuli označava da tržište ima veliki broj društava približno istog tržišnog učešća tj. da se radi o tržištu sa visokim nivoom konkurencije. Vrijednost indeksa bliža 10.000 označava da je tržište koncentrisano, odnosno da na tržištu postoji monopol.

Raspon Herfindahl-Hirschman indeksa je:

- 0 – 1.000 → Nekonzentrisano tržište (visok nivo konkurencije);
- 1.000 – 1.800 → Umjerena koncentracija;

<sup>3</sup> izvor Swiss Re

<sup>4</sup> HHI se dobija kada se tržišna učešća svakog osiguravajućeg društva pojedinačno kvadriraju i međusobno saberu.

- 1.800 – 10.000 → Koncentrisano tržište (monopol).

Vrijednost HHI za crnogorsko tržište osiguranja u periodu od 2012. do 2014. godine kreće se u granicama koncentrisanog tržišta (vrijednosti ovog indeksa pripadaju intervalu od 1.800 do 10.000). Međutim, počev od 2008. godine, odnosno od ulaska na crnogorsko tržište osiguranja društava za osiguranje koja posluju u okviru velikih svjetskih grupacija, prisutan je trend smanjenja vrijednosti indeksa, što ukazuje na povećanje nivoa konkurencije, odnosno smanjenja koncentracije tržišta i ona je u 2014. godini iznosila 2.041,14.

Tabela 8. Herfindahl-Hirschman indeks od 2012. - 2014. godine

Naziv društva	2012.			2013			2014		
	Bruto premija	Učešće (%)	HHI	Bruto premija	Učešće (%)	HHI	Bruto premija	Učešće (%)	HHI
Lovćen osiguranje AD	27.284.656	40,77	1.662,26	28.309.977	38,90	1.513,28	26.467.435	36,55	1.335,81
Lovćen životna osiguranja AD	1.411.886	2,11	4,45	1.285.496	1,77	3,12	1.184.980	1,64	2,68
Sava Montenegro AD	10.875.443	16,25	264,09	11.156.214	15,33	235,00	11.468.544	15,84	250,81
Grawe osiguranje AD	4.685.915	7,00	49,03	4.615.070	6,34	40,22	4.642.592	6,41	41,10
Swiss osiguranje AD	2.015.348	3,01	9,07	1.946.069	2,67	7,15	2.040.160	2,82	7,94
Generali osiguranje Montenegro AD	9.480.044	14,17	200,67	10.252.482	14,09	198,47	10.059.506	13,89	192,96
Uniqa životno osiguranje AD	1.574.606	2,35	5,54	1.617.719	2,22	4,94	1.900.204	2,62	6,89
Uniqa neživotno osiguranje AD	7.792.127	11,64	135,57	10.233.662	14,06	197,74	9.825.321	13,57	184,08
Merkur osiguranje AD	969.726	1,45	2,10	1.801.634	2,48	6,13	2.090.656	2,89	8,33
Atlas Life AD	181.922	0,27	0,07	349.348	0,48	0,23	424.994	0,59	0,34
Wiener Städtische životno osiguranje AD	650.347	0,97	0,94	1.206.839	1,66	2,75	2.312.475	3,19	10,20
<b>UKUPNO</b>	<b>66.922.021</b>	<b>100</b>	<b>2.333,80</b>	<b>72.774.509</b>	<b>100</b>	<b>2.209,04</b>	<b>72.416.868</b>	<b>100</b>	<b>2.041,14</b>

Lovćen osiguranje, pored konstatnog smanjenja u prethodnom periodu, i dalje ostvaruje najveće tržišno učešće i ono je u 2014. godini iznosilo 36,55%, odnosno smanjeno je za 2,35 procentnih poena u odnosu na 2013. godinu, kada je iznosilo 38,90% (28,310 mil.eura).

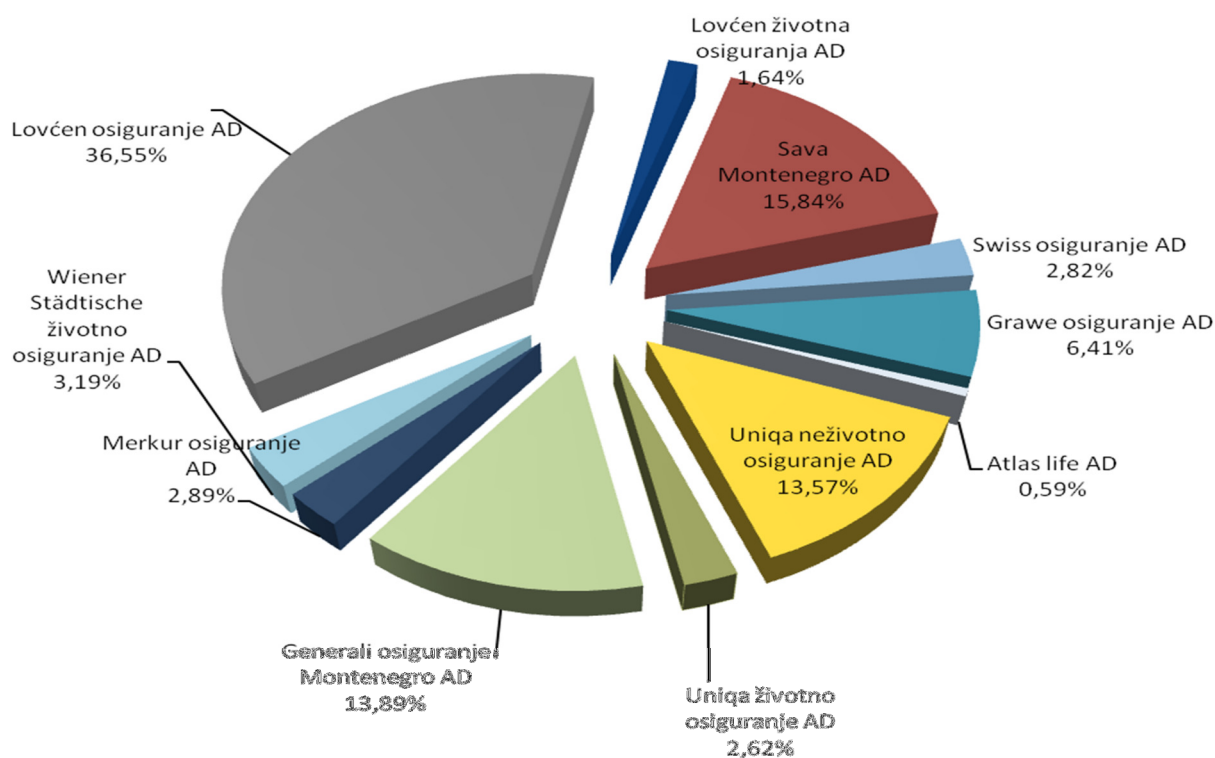
Tržišno učešće dva društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom (Lovćen i Sava Montenegro) u 2014. godini je iznosilo 52,39% (37,936 mil.eura), odnosno ostvaren je pad u odnosu na 2013. godinu za 1,84 procentna poena, kada je iznosilo 54,23% (39,466 mil.eura).

Tri društva sa najvećom bruto fakturisanom premijom su Lovćen, Sava Montenegro i Generali osiguranje Montenegro. Tržišno učešće ova tri društva je iznosilo u posmatranom periodu 66,28% (47,995 mil.eura), odnosno ostvaren je pad od 2,04 procentna poena u odnosu na 2013. godinu kada je iznosilo 68,32% (49,719 mil.eura).

Iz prethodno navedenog se zaključuje da je na crnogorskom tržištu osiguranja primjetan je trend smanjenja koncentracije.

Na narednom grafiku je prikazano tržišno učešće društava za osiguranje u 2014. godini:

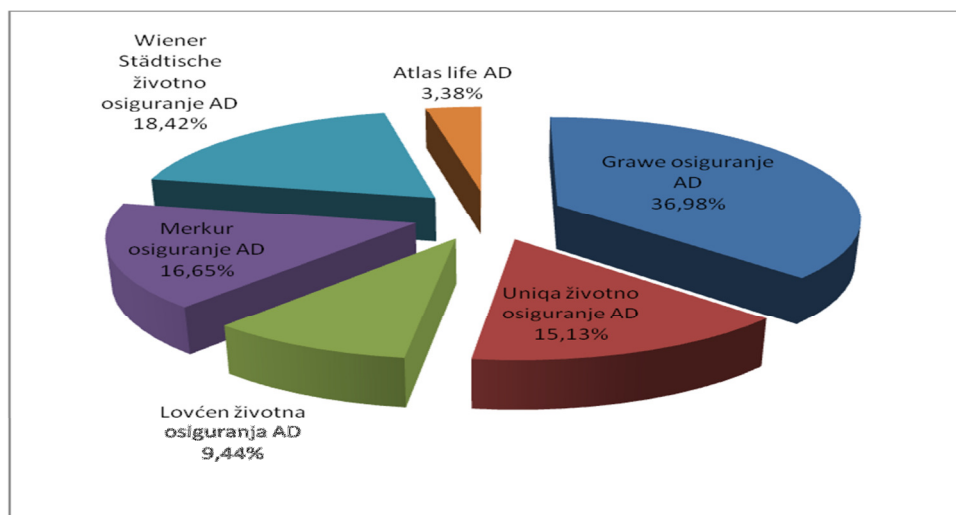
Grafik 3. Tržišno učešće društava za osiguranje u 2014. godini (%)



Kada posmatramo strukturu tržišnog učešća društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja, i u 2014. godini došlo je do promjene rasporeda u odnosu na 2013. godinu. I dalje je najveće društvo za životno osiguranje Grawe sa učešćem od 36,98% u ukupnoj premiji životnih osiguranja (smanjeno je u odnosu na 2013. godinu za 5,46 procentnih poena). Međutim, na kraju 2014. godine drugo po visini tržišnog učešća je bilo Wiener Städtische životno osiguranje sa 18,42% (u 2013. godini bilo je na 4. mjestu sa učešćem od 11,10%), zatim je Mercur osiguranje (16,65%), Uniqa životno osiguranje sa učešćem od 15,13%, Lovćen životna osiguranja sa 9,44% i Atlas Life (3,38%). Od ovih društava najznačajniji rast učešća u bruto fakturiranoj premiji životnih osiguranja ostvarilo Wiener Städtische životno osiguranje i to za 7,32 procentna poena. Učešće ostalih društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja, izuzev Grawe osiguranja, je gotovo na istom nivou.

Na narednom grafiku je prikazano učešće društava za životno osiguranje u bruto fakturiranoj premiji životnih osiguranja u 2014. godini:

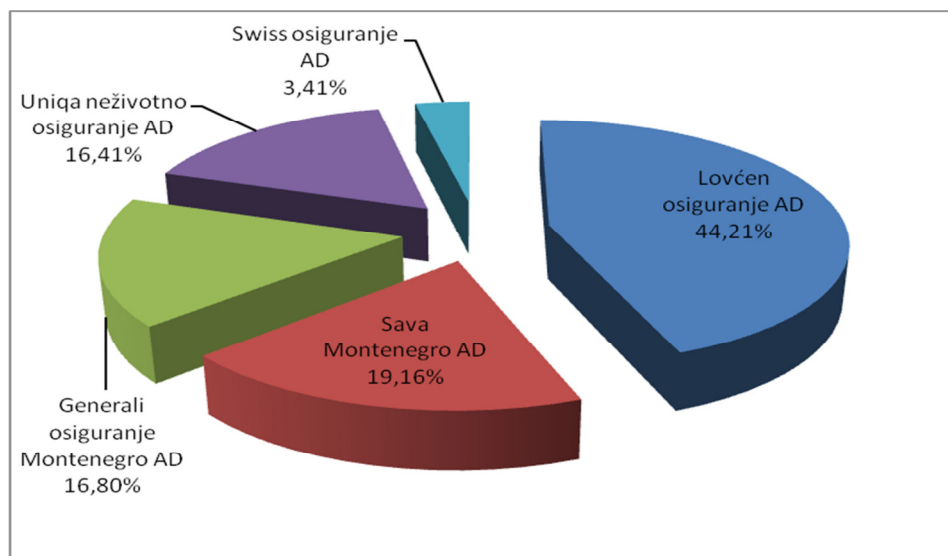
Grafik 4. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji životnog osiguranja u 2014. godini (%)



Posmatrano prema strukturi učešća u bruto fakturisanom premiji neživotnih osiguranja, najveće učešće od 44,21%, pored smanjenja u odnosu na 2013. godinu od 1,52 procentna poena, i dalje ima Lovćen osiguranje. Zatim slijede, Sava Montenegro sa učešćem od 19,16%, Generali osiguranje sa 16,80%, Uniqa neživotno osiguranje sa 16,41% i Swiss osiguranje sa 3,41%. Od društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja rast učešća u bruto fakturisanom premiji neživotnih osiguranja ostvarilo je Sava Montenegro za 1,14 procentnih poena (u 2013. iznosilo je 18,02%).

Na narednom grafiku je prikazano učešće društava za neživotno osiguranje u bruto fakturisanom premiji neživotnih osiguranja u 2014. godini:

Grafik 5. Učešće društava u bruto fakturisanom premiji neživotnog osiguranja u 2014. godini (%)



**3.4 STRUKTURA BRUTO FAKTURISANE PREMIJE OSIGURANJA: ŽIVOTNA I NEŽIVOTNA OSIGURANJA**

Na tržištu osiguranja u Crnoj Gori i u 2014. godini dominantno učešće od 82,66% u ukupnoj tržišnoj bruto fakturisanom premiji ostvaruju neživotna osiguranja. Učešće životnih osiguranja u strukturi bruto fakturisane premije je ostvarilo rast sa 14,94% u 2013. na 17,34% u 2014. godini. Dakle, u 2014. godini učešće premije životnih osiguranja u ukupnoj premiji je ostvarilo rast za 2,40 procentnih poena, dok je učešće premije neživotnih osiguranja ostvarilo pad za istu vrijednost.

Tabela 9. **Struktura premije osiguranja u 2013. i 2014. godini**

Grupa osiguranja	2013		2014		Index 2014/2013
	Premija (€)	Učešće (%)	Premija (€)	Učešće (%)	
<b>Životno osiguranje</b>	10.876.106	14,94	12.555.901	17,34	115,44
<b>Neživotno osiguranje</b>	61.898.403	85,06	59.860.966	82,66	96,71
<b>UKUPNO</b>	<b>72.774.509</b>	<b>100</b>	<b>72.416.868</b>	<b>100</b>	<b>99,51</b>

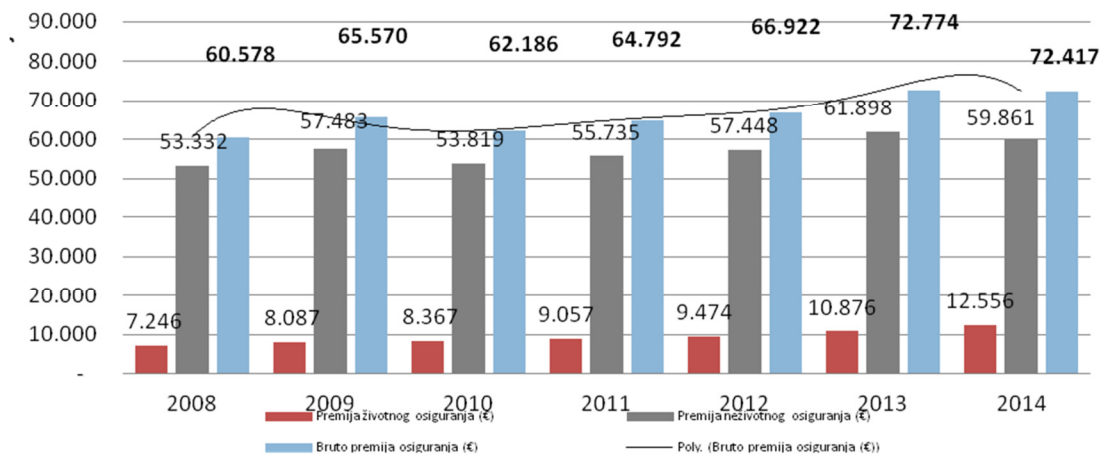
Posmatrano prema grupama osiguranja, ukupna premija životnih osiguranja zabilježila rast od 15,44% u odnosu na 2013. godinu, dok je ukupna premija neživotnih osiguranja zabilježila pad od 3,29%.

Posmatrajući period od 2008. do 2014. godine premija neživotnih osiguranja rasla je na godišnjem nivou po prosječnoj stopi od 2,08% iz razloga smanjenja premije ove grupe osiguranja prvo u 2010. godini pa kasnije u 2014. godini. Životno osiguranje u posmatranom periodu konstantno ostvaruje rast i raslo je na godišnjem nivou po prosječnoj stopi od 9,69%.

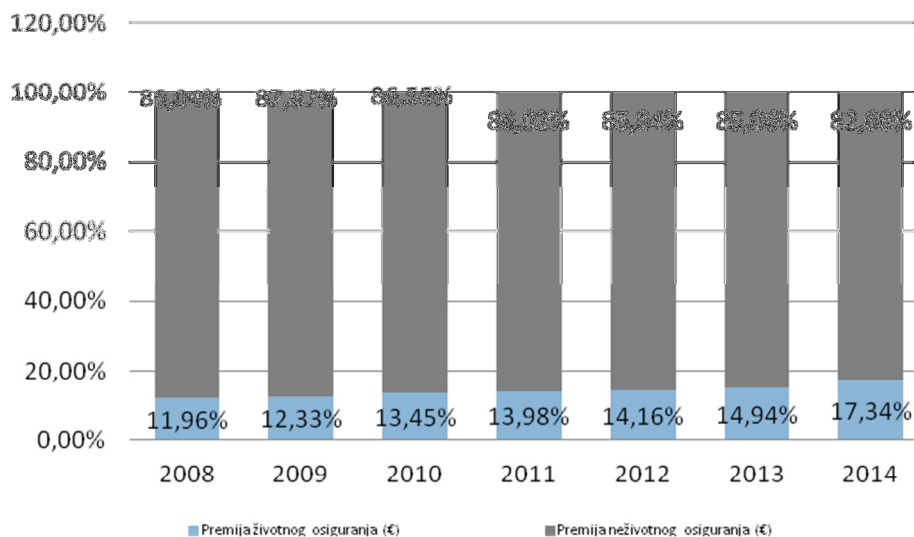
Na narednom grafiku dat je prikaz kretanja bruto premije na ukupnom nivou i po grupama osiguranja u periodu od 2008. – 2014. godine:



Grafik 6. Kretanje bruto premije: život VS neživot za period 2008 – 2014. godine



Grafik 7. Struktura bruto premije: život vs neživot za period od 2008.-2014. godine



### 3.5 BRUTO FAKTURISANA PREMIJA OSIGURANJA PO VRSTAMA OSIGURANJA

Analizom strukture bruto fakturisane premije po grupama i vrstama osiguranja, zaključuje se da je do pada ukupne bruto fakturisane premije na nivou tržišta osiguranja došlo iz razloga pada bruto fakturisane premije neživotnih osiguranja i to u apsolutnom iznosu za 2.037.438 eura, odnosno za 3,29% u odnosu na 2013. godinu. Istovremeno, rast bruto fakturisane premije životnih osiguranja za 15,14%, odnosno za 1.679.795 eura ublažio je pad bruto fakturisane premije na nivou cjelokupnog tržišta koji je iznosio 357.643 eura, odnosno 0,49%.

Posmatrajući vrste neživotnih osiguranja, padu bruto fakturisane premije ove grupe u odnosu na 2013. godinu doprinio je, u najznačajnijoj mjeri, pad bruto fakturisane premije u vrsti ostala osiguranja imovine i to za 1.573.538 eura u apsolutnom iznosu, odnosno za 27,29%. Takođe, do pada bruto fakturisane premije došlo i u vrsti osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti za 487.449 eura, odnosno za 11,29%, kao i u osiguranju od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova za 455.352 eura, odnosno za 41,61%, kasko osiguranju motornih vozila za 346.320 eura (6,86%), u osiguranju od autoodgovornosti za 244.343 eura (0,74%) i osiguranju plovnih objekata za 145.723 eura, odnosno za 35,70%. Istovremeno, došlo je do rasta bruto fakturisane premije u vrsti osiguranje od posljedica nezgode i to za 826.118 eura u apsolutnom iznosu, odnosno za 10,15%, kao i kod zdravstvenog osiguranja za 147.931 eura (17,94%). Posmatrajući vrste životnih osiguranja, najznačajniji rast ostvaren je u vrsti osiguranje života i to za 17,10%, odnosno za 1.624.246 eura.

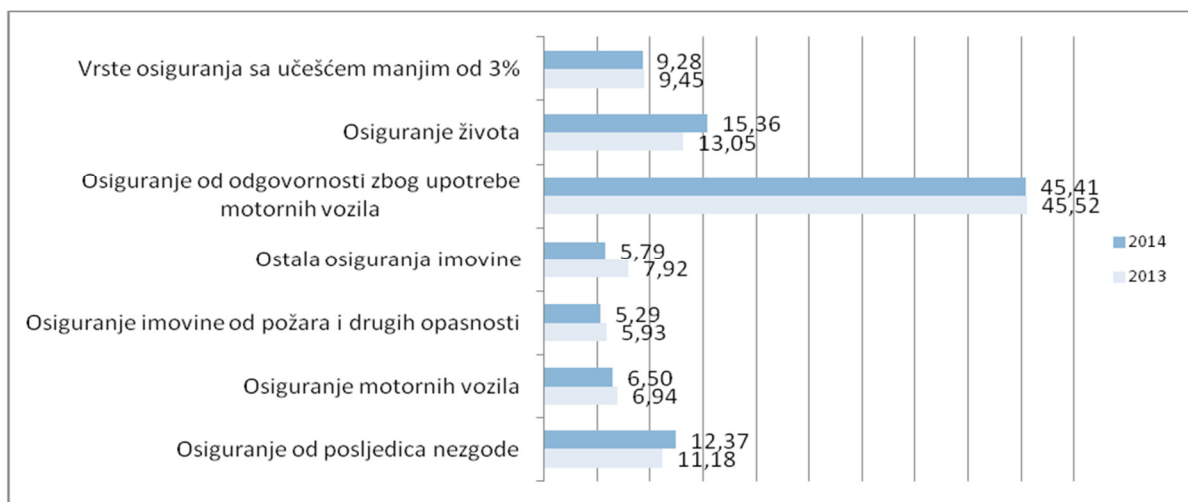
Tabela 10. Struktura portfelja osiguranja po vrstama osiguranja u 2013. i 2014. godini

Vrsta osiguranja	2013		2014		Index 2014/2013
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
<b>Osiguranje od posljedica nezgode</b>	8.135.269	11,18	8.961.387	12,37	110,15
<b>Zdravstveno osiguranje</b>	824.804	1,13	972.736	1,34	117,94
<b>Osiguranje motornih vozila</b>	5.052.060	6,94	4.705.740	6,50	93,14
<b>Osiguranje šinskih vozila</b>	183.744	0,25	181.079	0,25	98,55
<b>Osiguranje vazduhoplova</b>	495.033	0,68	583.886	0,81	117,95
<b>Osiguranje plovnih objekata</b>	408.159	0,56	262.436	0,36	64,30
<b>Osiguranje robe u prevozu</b>	396.157	0,54	401.578	0,55	101,37
<b>Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti</b>	4.316.663	5,93	3.829.214	5,29	88,71
<b>Ostala osiguranja imovine</b>	5.765.647	7,92	4.192.110	5,79	72,71
<b>Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila</b>	33.129.497	45,52	32.885.154	45,41	99,26
<b>Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova</b>	1.094.423	1,50	639.071	0,88	58,39
<b>Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata</b>	233.808	0,32	218.563	0,30	93,48

<b>Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu</b>	1.160.308	1,59	1.196.624	1,65	103,13
<b>Ostale vrste neživotnih osiguranja</b>	702.831	0,97	831.390	1,15	118,29
<b>Ukupno neživotna osiguranja</b>	<b>61.898.403</b>	<b>85,06</b>	<b>59.860.965</b>	<b>82,66</b>	<b>96,71</b>
<b>Osiguranje života</b>	9.499.848	13,05	11.124.094	15,36	117,10
<b>Rentno osiguranje</b>	49.230	0,07	40.275	0,06	81,81
<b>Dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života</b>	1.313.963	1,81	1.380.907	1,91	105,09
<b>Ostale vrste životnih osiguranja</b>	13.065	0,02	10.626	0,01	81,33
<b>Ukupno životna osiguranja</b>	<b>10.876.106</b>	<b>14,94</b>	<b>12.555.901</b>	<b>17,34</b>	<b>115,44</b>
<b>UKUPNO</b>	<b>72.774.509</b>	<b>100</b>	<b>72.416.867</b>	<b>100</b>	<b>99,51</b>

U strukturi tržišne bruto fakturisane premije u 2014. godini i dalje je prisutna neravnomjerna raspodjela učešća pojedinih vrsta osiguranja. Naime, od 18 vrsta osiguranja definisanih Zakonom o osiguranju, dvije vrste (osiguranje od autoodgovornosti i osiguranje života) učestvuju sa 60,77%, što predstavlja rast za 2,19 procentna poena (2013. učešće ove dvije vrste je iznosilo 58,58%). Šest najzastupljenijih vrsta osiguranja (čije učešće u bruto fakturisanoj premiji na nivou tržišta iznosi preko 5%) su osiguranje od autoodgovornosti, osiguranje života, osiguranje od posljedica nezgode, kasko osiguranje motornih vozila, osiguranje imovine od požara i ostala imovinska osiguranja. Ove vrste osiguranja učestvuju sa 90,72%, što predstavlja blago povećanje u odnosu na 2013. godinu kada je učešće ovih 6 vrsta iznosilo 90,55% (osiguranje od autoodgovornosti 45,41%, osiguranje života 15,36%, osiguranje od posljedica nezgode 12,37%, imovinska osiguranja 11,08% i kasko osiguranje motornih vozila sa 6,50%). Prethodne konstatacije ukazuju na visoku koncentraciju na veoma mali broj vrsta osiguranja. Pored visoke koncentracije na mali broj vrsta, podatak da najznačajniju zastupljenost na tržištu osiguranja i dalje imaju obavezna osiguranja u saobraćaju i to na nivou od 47,13% govori u prilog činjenici da je crnogorsko tržište osiguranja još uvijek na relativno niskom nivou razvoja.

Bruto premija osiguranja motornih vozila, koja uključuju osiguranje od autoodgovornosti i kasko osiguranje motornih vozila, u 2014. godini su iznosila 37.591 mil.eura što predstavlja 51,91% bruto fakturisane premije na nivou tržišta (2013. bruto fakturisana premije je iznosila 38.182 mil.eura i predstavljala su 52,47% tržišne bruto fakturisane premije).

Grafik 8. Struktura bruto premije osiguranja po vrstama osiguranja u 2013. i 2014. godini (%)<sup>5</sup>

### 3.6 ŽIVOTNA OSIGURANJA

Životna osiguranja u Crnoj Gori, i pored konstantnog trenda rasta, su i dalje na relativno niskom nivou učešća u ukupnoj bruto fakturiranoj premiji na tržištu. Bruto fakturisana premija životnih osiguranja u 2014. godini iznosila je 12,556 mil.eura, što predstavlja rast od 15,44% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 10,876 mil.eura. Broj životno osiguranih lica u 2014. godini je iznosio 54.865, što predstavlja rast od 11,58% u odnosu na 2013. godinu.

Tabela 11. Prikaz broja osiguranih lica u 2013. i 2014. godini

	Ukupan broj osiguranih lica		
	2013	2014	Promjena 14/13 u %
<b>UKUPNO</b>	<b>49.169</b>	<b>54.865</b>	<b>11,58</b>

Društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja su u toku 2014. godine zaključila 8.388 novih ugovora, dok su stornirala 6.799 polisa, a redukovala 3.313 polisa. Broj novozaključenih polisa u 2014. godini je manji za 51,69% u odnosu na 2013. godini kada je iznosio 17.364. Broj aktivnih polisa životnog osiguranja na kraju 2014. godine je iznosio 47.706.

<sup>5</sup> Vrste osiguranja sa učešćem manjim od 3% su: zdravstveno osiguranje, osiguranje šinskih vozila, osiguranje vazduhoplova, osiguranje plovnih objekata, osiguranje robe u prevozu, osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova, osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata, osiguranje od opšte odgovornosti za štetu, ostale vrste neživotnih osiguranja, rentno osiguranje, dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života i ostale vrste životnih osiguranja.

Tabela 12. Bruto premija životnih osiguranje po vrstama osiguranja u 2013. i 2014. godini

Vrsta osiguranja	2013		2014		Index 2014/2013
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
<b>Osiguranje života</b>	9.499.848	87,35	11.124.094	88,60	117,10
<b>Rentno osiguranje</b>	49.230	0,45	40.275	0,32	81,81
<b>Dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života</b>	1.313.963	12,08	1.380.907	11,00	105,09
<b>Ostale vrste životnih osiguranja</b>	13.065	0,12	10.626	0,08	81,33
<b>Ukupno životna osiguranja</b>	10.876.106	100,00	12.555.901	100,00	115,44

Što se tiče strukture bruto fakturisane premije životnih osiguranja, najzastupljenija vrsta ove grupe osiguranja je osiguranje života, u kojoj su društva u 2014. godini fakturirala 11,124 mil.eura bruto premije i koja je učestvovala sa 88,60% u ukupnoj premiji životnih osiguranja. U ovoj vrsti životnog osiguranja je ostvaren rast od 17,10% u odnosu na 2013. godinu (9,499 mil.eura). Značajno učešće u bruto fakturiranoj premiji životnih osiguranja od 11% ima i dopunsko osiguranje lica uz osiguranje života gdje je fakturirano 1,381 mil.eura bruto premije.

### 3.7 OBAVEZNA OSIGURANJA U SAOBRAĆAJU<sup>6</sup>

Ukupna premija obaveznih osiguranja u 2014. godini je iznosila 34,127 mil.eura, što predstavlja smanjenje od 1,81% u odnosu na 2013. godinu kada je iznosila 34,757 mil.eura. Do smanjenja obaveznih osiguranja došlo je iz razloga smanjenja bruto fakturirane premije kod 3 od 4 vrste obaveznih osiguranja u saobraćaju i to: osiguranja od autoodgovornosti, osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova i osiguranja od odgovornosti zbog upotrebe plovih objekata. Bruto premija osiguranja putnika u javnom saobraćaju je porasla za 28,26%, odnosno za 85 hilj.eura u odnosu na 2013. godinu (299 hilj.eura). Učešće bruto premije obaveznih osiguranja u saobraćaju u bruto premiji neživotnih osiguranja u 2014. godini je iznosilo 57,01%, a u ukupnoj bruto fakturiranoj premiji 47,13%. Obaveznim osiguranjem u Crnoj Gori bavi se pet društava.

Tabela 13. Premija obaveznog osiguranja u saobraćaju po vrstama u 2014. godini

Obavezna osiguranja u saobraćaju	Premija (€)	Učešće (%)
<b>Osiguranje putnika u javnom saobraćaju</b>	383.903	1,12
<b>Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila</b>	32.885.154	96,36

<sup>6</sup> Definisana Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju („Sl. list CG“ br. 44/12)

<b>Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova</b>	639.071	1,87
<b>Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovni objekata</b>	218.563	0,64
<b>UKUPNO</b>	<b>34.126.691</b>	<b>100</b>

U strukturi premije obaveznih osiguranja najveći udio ostvarilo je osiguranje od autoodgovornosti koje čini 96,36%. Premija osiguranja od autoodgovornosti u 2014. godini je iznosila 32,885 mil.eura i ostvarila je pad u odnosu na 2013. godinu za 0,74%, kada je iznosila 33,129 mil.eura. Dva društva za neživotno osiguranje su ostvarila pad bruto fakturisane premije osiguranja od autoodgovornosti (Lovćen osiguranje za 9,16% i Generali osiguranje za 0,98%), dok su tri društva ostvarila rast bruto fakturisane premije ove vrste (Sava Montenegro za 9,40%, Uniqa neživotno osiguranje za 4,51% i Swiss osiguranje za 3,35%).

Tabela 14. Učešće bruto fakturisane premije osiguranja od autoodgovornosti (AO) za 2014. godinu po društvima za osiguranje

	<b>Fakturisana bruto premija AO (€)</b>	<b>Učešće (%)</b>
<b>Lovćen osiguranje</b>	11.174.133	33,98
<b>Sava Montenegro</b>	7.362.142	22,39
<b>Generali osiguranje Montenegro</b>	6.722.500	20,44
<b>Uniqa neživotno osiguranje</b>	6.438.975	19,58
<b>Swiss osiguranje</b>	1.187.404	3,61
<b>UKUPNO</b>	<b>32.885.154</b>	<b>100</b>

## IV STRUKTURA AKTIVE

Vrijednost ukupne aktive na nivou svih društava za osiguranje, na dan 31. 12. 2014. godine, iznosila je 168,944 mil.eura, što predstavlja rast od 8,13% u odnosu na vrijednost ukupne aktive na dan 31. 12. 2013. godine. Struktura učešća osnovnih oblika imovine u ukupnoj aktivi nije se značajnije promijenila u odnosu na kraj 2013. godine. Naime, i dalje najznačajniju kategoriju aktive predstavljaju „dugoročna finansijska sredstva“ sa učešćem od 49,97%. Zatim slijede kategorije „kratkoročna finansijska ulaganja“ sa učešćem od 19,24% i „kratkoročna potraživanja“ sa učešćem od 12,47%.

Tabela 15. **Struktura aktive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine**

	2013		2014		Index 2014/2013
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
Nematerijalna imovina	576.266	0,37	527.831	0,31	91,59
Nekretnine, postrojenja i oprema za neposredno obavljanje djelatnosti osiguranja	11.403.098	7,30	12.279.827	7,27	107,69
Dugoročna finansijska ulaganja	69.605.138	44,55	84.422.955	49,97	121,29
Kratkoročna finansijska ulaganja	34.895.640	22,33	32.497.301	19,24	93,13
Gotovinska sredstva	3.447.295	2,21	1.949.370	1,15	56,55
Kratkoročna potraživanja	20.623.663	13,20	21.070.967	12,47	102,17
Udio reosiguravača u TR	6.520.098	4,17	6.278.151	3,72	96,29
Aktivna vremenska razgraničenja	8.957.864	5,73	9.707.196	5,75	108,37
Ostalo	211.491	0,14	210.160	0,12	99,37
<b>UKUPNO</b>	<b>156.240.554</b>	<b>100</b>	<b>168.943.758</b>	<b>100</b>	<b>108,13</b>

Rast vrijednosti aktive na nivou crnogorskog tržišta osiguranja generisan je, prije svega, rastom kategorije „dugoročna finansijska ulaganja“ koja je na kraju 2014. godine iznosila 84,423 mil.eura. Ova kategorija je ostvarila rast od 21,29%, odnosno u ukupnom iznosu od 14.817.817 eura u poređenju sa 2013. godinom najviše iz razloga rasta ulaganja u obveznice Crne Gore od strane društava za osiguranje. Društva za osiguranje su uložila 63,249 mil.eura u obveznice Crne Gore (državne HOV sa rokom dospijeca dužim od 365 dana u iznosu od 60,018 mil.eura), što je za 54,49% veće u odnosu na ulaganja iz 2013. godine (40,939 mil.eura). Vrijednost ukupnih ulaganja u dugoročne HOV emitovane od strane Crne Gore predstavlja 71,09% ukupne kategorije „dugoročna finansijska ulaganja“.

Takođe, rastu ukupne aktive doprinio je i rast kategorije „aktivna vremenska razgraničenja“ za 8,37%, odnosno za 749.332 eura u odnosu na 2013. godinu. Rast ove kategorije u najvećoj mjeri je generisan njenim rastom kod jednog društva za osiguranje (za 417.065 eura) što se odnosi na povećanje iznosa

razgraničenih kamata. Na kraju 2014. godine došlo je do rasta i kategorije “nekretnine, postrojenja i oprema za neposredno obavljanje osiguranja” za 7,69%, odnosno za 876.729 eura u ukupnom iznosu iz razloga povećanja ove kategorije kod jednog društva za osiguranje (kupovina poslovnog prostora). Pored navedenih kategorija, ostvaren je i rast kategorije “kratkoročna potraživanja” za 2,17%, odnosno u ukupnom iznosu za 447.304 eura.

Tabela 16. Učešće društava za osiguranje u ukupnoj aktivni sektora osiguranja na dan 31.12.2013. i na dan 31.12.2014. godine (%)

	2013.	2014.	Promjena u PP
<b>Lovćen osiguranje</b>	32,28%	31,07%	-1,21%
<b>Lovćen životna osiguranja</b>	3,83%	3,36%	-0,46%
<b>Sava Montenegro osiguranje</b>	15,14%	14,34%	-0,80%
<b>Swiss osiguranje</b>	3,10%	2,96%	-0,14%
<b>Grawe osiguranje</b>	17,29%	18,53%	1,24%
<b>Atlas life</b>	0,85%	1,08%	0,23%
<b>Uniqa neživotno osiguranje</b>	9,33%	8,27%	-1,06%
<b>Uniqa životno osiguranje</b>	3,61%	4,00%	0,39%
<b>Generali osiguranje Montenegro</b>	10,81%	11,02%	0,21%
<b>Merkur osiguranje</b>	2,33%	2,73%	0,41%
<b>Wiener Städtische životno osiguranje</b>	1,44%	2,63%	1,19%
<b>UKUPNO</b>	100,00%	<b>100</b>	-

Posmatrajući zastupljenost pojedinih društava u ukupnoj aktivni sektora osiguranja, primjećuje se da najveće učešće od 31,07% i dalje ima Lovćen osiguranje, zatim slijede Grawe osiguranje sa 18,53% i Sava Montenegro sa 14,34%. U odnosu na 2013. godinu, pad učešća u ukupnoj aktivni na nivou tržišta osiguranja zabilježilo je Lovćen osiguranje i to za 1,21 procentnih poena, dok su rast učešća zabilježili Grawe osiguranje za 1,24 procentna poena i Wiener Städtische životno osiguranje za 1,19 procentnih poena.



## V STRUKTURA PASIVE

Vrijednost ukupne pasive na nivou svih društava za osiguranje u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2014. godine iznosila je 168,944 mil.eura, što predstavlja rast od 8,13% u odnosu na vrijednost ukupne pasive na dan 31. 12. 2013. godine, kada je iznosila 156,241 mil. eura.

Tabela 17. **Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine**

Pasiva	2013		2014		Index 2014/2013
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
<b>Kapital i rezerve</b>	42.261.520	27,05	47.544.777	28,14	112,50
<b>Rezervisanja</b>	93.441.818	59,81	96.826.113	57,31	103,62
<b>Kratkoročne obaveze</b>	16.027.203	10,26	12.781.303	7,57	79,75
<b>Dugoročne obaveze</b>	3.332.709	2,13	10.843.364	6,42	325,36
<b>Pasivna vremenska razgraničenja</b>	1.177.304	0,75	948.203	0,56	80,54
<b>UKUPNO</b>	<b>156.240.554</b>	<b>100</b>	<b>168.943.759</b>	<b>100</b>	<b>108,13</b>

Vrijednost kategorije „dugoročne obaveze“ je porasla u odnosu na 2013. godinu za 225,36%, odnosno za 7,511 mil.eura iz razloga uvećanja ove stavke u pasivi bilansa stanja jednog društva za osiguranje (uvećane su obaveze po dugoročnom kreditu od povezanog lica u iznosu od 10,000 mil.eura).

Rast kategorije “kapital i rezerve” društava za osiguranje u 2014. godini od 12,50%, odnosno za 5,283 mil.eura, rezultat je ostvarenog pozitivnog finansijskog rezultata u 2013. godini u iznosu od 2,989 mil.eura i u 2014. u iznosu od 4,047 mil.eura, kao i uvećanja akcijskog kapitala od strane pet društava za osiguranje u iznosu od 2,274 mil.eura.

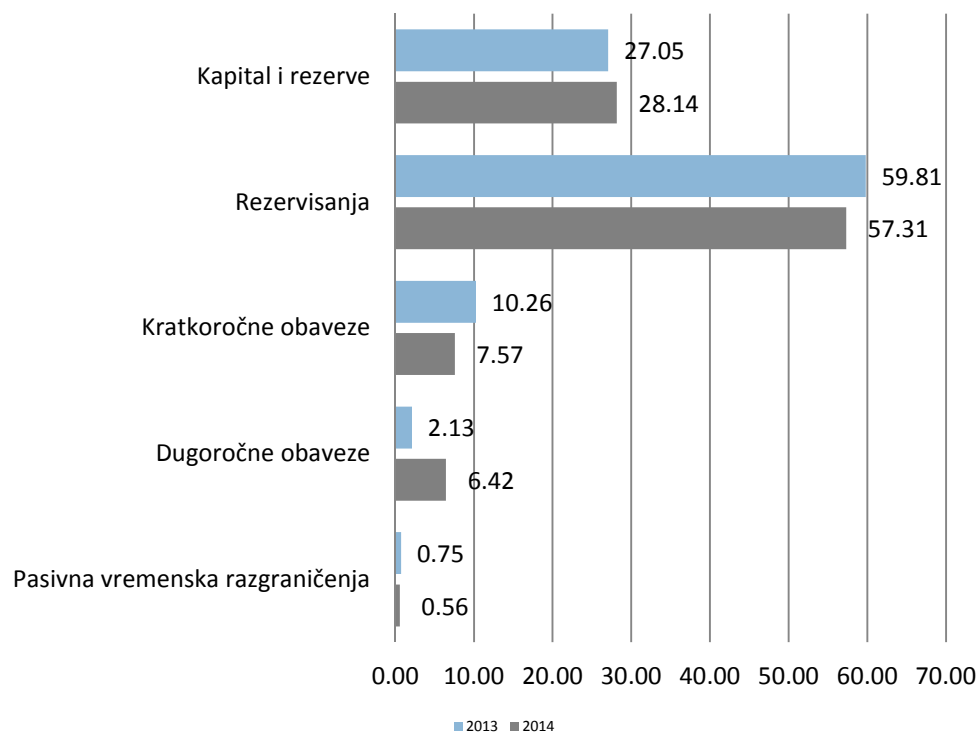
Kategorija “rezervisanja”, koja obuhvata bruto tehničke rezerve društava za osiguranje i ostala rezervisanja za penzije, jubilarne nagrade, otpremnine, štetne ugovore i sl., je ostvarila rast od 3,62% ( za 3,384 mil.eura)<sup>7</sup> u odnosu na 2013. godinu.

Kategorija „kratkoročne obaveze“, koja se odnosi na obaveze iz poslova osiguranja, kao i na obaveze iz finansiranja, je ostvarila pad od 20,25%, odnosno za 3,246 mil.eura. Na smanjenje ove kategorije uticalo je smanjenje iznosa kratkoročnih obaveza iz finansiranja za 7 mil.eura kod jednog društva, kao i smanjenje kratkoročnih obaveza kod drugog društva za 1 mil.eura.

Pasivna vremenska razgraničenja su smanjena za 19,46%, odnosno za 229 hilj.eura.

<sup>7</sup> Detaljnija analiza bruto tehničkih rezervi data je u okviru tačke 5.1 Tehničke rezerve

Grafik 9. Struktura pasive društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine (%)



## 5.1 TEHNIČKE REZERVE

Društva za osiguranje su, u skladu sa Zakonom o osiguranju, dužna da na kraju svakog obračunskog perioda formiraju tehničke rezerve, koje predstavljaju rezervisani dio sredstava namijenjen za pokriće obaveza iz obavljanja poslova osiguranja.

U skladu sa Zakonom o osiguranju, društva koja obavljaju poslove osiguranja na crnogorskom tržištu osiguranja su dužna da formiraju sljedeće vrste tehničkih rezervi:

- *Rezervu za prenosnu premiju* koja se formira iz ukupne premije za svaku vrstu osiguranja i to srazmjerno vremenu trajanja osiguranja i koja služi za pokriće obaveza iz osiguranja koje će nastati u narednom obračunskom periodu;
- *Rezervisane štete* koje se formiraju u visini procijenjenih iznosa obaveza za nastale prijavljene, a neriješene štete i nastale neprijavljene štete u tekućem periodu, uključujući sve troškove vezane za rješavanje i isplatu šteta. U slučaju da se štete za pojedine vrste osiguranja pojavljuju u obliku rente, rezervisane štete se formiraju u kapitalizovanom iznosu koji predstavlja iznos svih budućih obaveza;
- *Rezerve za bonuse i popuste* koje se formiraju do nivoa naknada i drugih isplata na koje osiguranici i drugi korisnici osiguranja imaju pravo, a proizilaze iz prava na učešće u dobiti ili drugih prava po ugovoru o osiguranju – *bonus*, prava na djelimično umanjenje premije – *popust* i prava na naknadu dijela premije nastalog usljed nekorišćenja perioda osiguravajućeg pokrivača zbog prijevremenog okončanja ugovora – *otkaz*;
- *Matematička rezerva* koja se obrazuje u visini sadašnje vrijednosti budućih obaveza društva za osiguranje umanjene za sadašnju vrijednost budućih obaveza ugovarača osiguranja (premija osiguranja) i izračunava se za svaki pojedinačni ugovor;
- *Rezerve za izravnjanje rizika* koje su u obavezi da formiraju društva za osiguranje koja obavljaju poslove osiguranja kredita. Ove rezerve se obrazuju na osnovu standardnog odstupanja godišnjih mjerodavnih tehničkih rezultata od prosječnog mjerodavnog tehničkog rezultata u posmatranom periodu, za svaku vrstu neživotnih osiguranje;
- *Posebne tehničke rezerve* koje formiraju društva za osiguranje koja obavljaju poslove životnih osiguranja kod kojih osiguranik preuzima na sebe investicioni rizik i
- *Druge tehničke rezerve* koje se utvrđuju u odnosu na nivo procijenjenih budućih obaveza i rizika od velikih šteta prouzrokovanih zemljotresom, poplavom, šteta iz osiguranja od odgovornosti za nuklearne štete, odgovornosti proizvođača farmaceutskih proizvoda, kao i drugih obaveza.

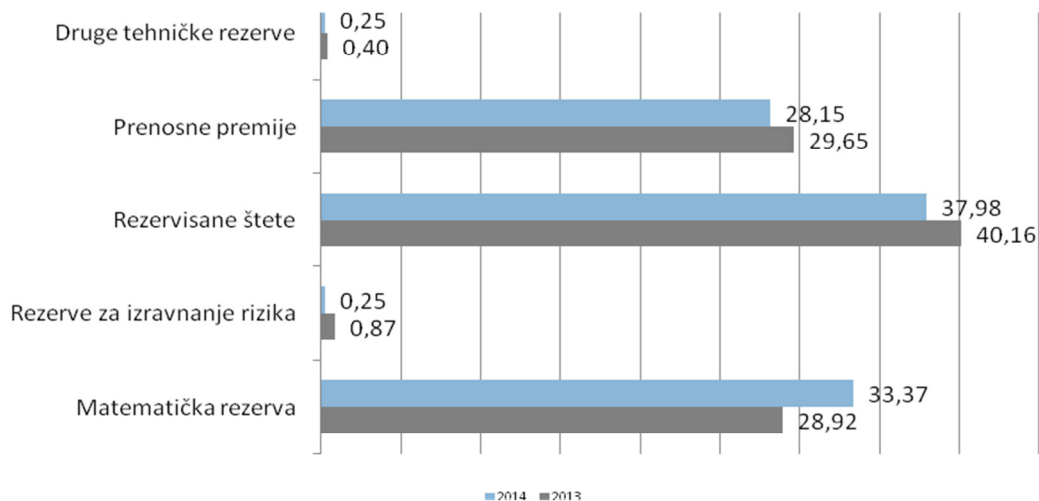
Tehničke rezerve na dan 31. 12. 2014. godine na nivou svih društava za osiguranje iznosile su 95,885 mil.eura, što predstavlja rast od 3,46% u odnosu na dan 31. 12. 2013. godine.

Tabela 18. **Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31.12.2014. godine**

	2013.		2014.		Index 2014/2013
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)	
<b>Rezervisane štete</b>	37.219.000	40,16	36.413.167	37,98	97,83
<b>Matematička rezerva</b>	26.799.535	28,92	32.000.721	33,37	119,41
<b>Prenosne premije</b>	27.482.947	29,65	26.991.323	28,15	98,21
<b>Rezerve za izravnanje rizika</b>	807.243	0,87	241.770	0,25	29,95
<b>Druge tehničke rezerve</b>	367.773	0,40	238.312	0,25	64,80
<b>UKUPNO</b>	<b>92.676.497</b>	<b>100</b>	<b>95.885.293</b>	<b>100</b>	103,46

Društva za osiguranje su i na kraju 2014. godine izdvojila najviše sredstava za rezervisane štete i to u iznosu od 36,413 mil.eura, odnosno 37,98% ukupnih sredstava tehničkih rezervi. Ovdje treba naglasiti da je na kraju 2014. godine došlo do promjene redosljeda pojedinih vrsta tehničkih rezervi prema učešću u ukupnim sredstvima tehničkih rezervi na nivou tržišta, pa nakon rezervisanih šteta slijedi matematička rezerva. Vrijednost sredstava matematičke rezerve na dan 31. 12. 2014. godine je iznosila 32,001 mil.eura i ova rezerva predstavlja 33,37% ukupnih sredstava tehničkih rezervi. Zatim, slijede rezerve za prenosne premije u iznosu od 26,991 mil.eura, odnosno učestvuju sa 28,15% u ukupnim sredstvima tehničkih rezervi.

Kada posmatramo vrijednosti pojedinih vrsta tehničkih rezervi, uočava se da je najznačajniji rast ostvaren kod matematičke rezerve i to od 19,41%, odnosno za 5,201 mil.eura u odnosu na prethodnu godinu, što je posljedica rasta premije životnih osiguranja u prethodnim godinama i povećanja portfelja društava za životno osiguranje. Od šest društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja na crnogorskom tržištu, pet je povećalo matematičku rezervu u ukupnom iznosu od 5,904 mil.eura. Istovremeno, na kraju 2014. godine došlo je do smanjenja ostalih vrsta tehničkih rezervi. Naime, vrijednost rezervisanih šteta je smanjena za 2,17%, odnosno za 806 hilj.eura u odnosu na kraj 2013. godine. Do smanjenja rezervisanih šteta došlo je iz razloga smanjenja vrijednosti ovih kod najvećeg crnogorskog društva (u toku 2014. godine ovo društvo je isplatilo nekoliko "velikih" šteta koje su bile rezervisane na kraju 2013. godine što je u najznačajnijoj mjeri uticalo na smanjenje rezervisanih šteta). Zatim, u odnosu na kraj 2013. godine došlo je do smanjenja vrijednosti rezervi za izravnanje rizika za 70,05%, odnosno za 565 hilj.eura čemu je u najznačajnijoj mjeri doprinio prestanak izdvajanja sredstava za ovu vrstu rezervi od strane jednog društva za osiguranje (vrijednost rezervi za izravnanje rizika ovog društva je na kraju 2013. iznosila 402 hilj.eura).

Grafik 10. **Struktura tehničkih rezervi društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine (%)**

Posmatrano prema grupama osiguranja, **bruto tehničke rezerve** su na dan 31. 12. 2014. godine na nivou svih društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja iznosile 62,533 mil.eura, dok su **neto tehničke rezerve** ove grupe iznosile 56,696 mil.eura, što ukazuje da je udio reosiguravača iznosio 9,33% (odnosno 5,837 mil.eura). Vrijednost bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja je smanjena u odnosu na kraj 2013. godine za 3,23%, odnosno za 2,089 mil.eura (64,623 mil.eura). Takođe, vrijednost neto tehničkih rezervi ove grupe osiguranja je smanjena za 3,07%, odnosno za 1,797 mil.eura (58,494 mil.eura). **Bruto tehničke rezerve** na nivou društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja su iznosile 33,352 mil.eura, dok su **neto tehničke rezerve** ove grupe iznosile 32,911 mil.eura. Navedeno ukazuje da je udio reosiguravača u bruto tehničkim rezervama životnih osiguranja iznosilo 1,32% (odnosno 441 hilj.eura). Vrijednost bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja je porasla u odnosu na kraj 2013. godine za 18,88%, odnosno za 5,298 mil.eura (28,054 mil.eura). Takođe, vrijednost neto tehničkih rezervi ove grupe je porasla za 18,97%, odnosno za 5,248 mil.eura (27,663 mil.eura). Navedeno ukazuje da je na rast tehničkih rezervi na nivou cjelokupnog sektora osiguranja uticao rast tehničkih rezervi životnih osiguranja.

Tabela 19. **Bruto i neto tehničke rezerve po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine (€)**

Grupa osiguranja	Neto tehničke rezerve		Bruto tehničke rezerve	
	Iznos (€)	Učešće (%)	Iznos (€)	Učešće (%)
Životno osiguranje	32.910.730	36,73	33.351.891	34,78
Neživotno osiguranje	56.696.412	63,27	62.533.403	65,22
<b>UKUPNO</b>	<b>89.607.142</b>	<b>100</b>	<b>95.885.294</b>	<b>100</b>

## VI DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA TEHNIČKIH REZERVI I KAPITALA

### 6.1 DEPONOVANJE I ULAGANJE SREDSTAVA BRUTO TEHNIČKIH REZERVI

Zakonska i podzakonska regulativa iz oblasti osiguranja propisuje oblike imovine u koje se mogu plasirati sredstva tehničkih rezervi društava za osiguranje, kao i ograničenja za ukupna i pojedinačna deponovanja i ulaganja tih sredstava.

Zakonom o osiguranju su definisani sljedeći oblici imovine u koje društva za osiguranje imaju obavezu da sredstva tehničkih rezervi deponuju i ulažu:

- hartije od vrijednosti koje su izdate od strane Crne Gore, centralnih banaka i vlada stranih zemalja i koje imaju ocjenu najmanje A, odnosno njen ekvivalent, dodijeljenu od strane opšteprihvaćenih, međunarodno priznatih agencija za dodjelu rejtinga;
- obveznice, odnosno druge dužničke hartije od vrijednosti kojima se trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti u Crnoj Gori;
- obveznice, odnosno druge dužničke hartije od vrijednosti kojima se ne trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti, ako je izdavalac pravno lice sa sjedištem u Crnoj Gori;
- akcije kojima se trguje na organizovanom tržištu hartija od vrijednosti u Crnoj Gori;
- depozite kod banaka sa sjedištem u Crnoj Gori.

Od 1. januara 2014. godine otpočela je primjena novog Pravilnika o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje ("Sl.list CG" br. 46/13), koji bliže definiše oblike plasmana sredstava rezervi i ograničenja u pogledu ulaganja u propisane oblike imovine. Novim podzakonskim rješenjem obezbijedena je veća usklađenost sa rješenjima predviđenim izmjenama i dopunama Zakona o osiguranje iz 2012. godine, kao i sa direktivama EU kojima se reguliše ova oblast. Između ostalog, uvedena su:

- *načela sigurnosti, prinosa i prometljivosti imovine* kojima je društvo za osiguranje dužno da se vodi pri izboru oblika imovine i visine ulaganja;
- *bruto princip iskazivanja kategorija imovine za pokriće tehničkih rezervi, uz razdvajanje oblika imovine za pokriće tehničkih rezervi i za pokriće matematičke rezerve;*
- *bliži uslovi za ulaganje u nepokretnosti i to: da nepokretnosti moraju donositi prihod, da nad nepokretnosti nije uspostavljen teret i da njihova vrijednost mora biti određena u skladu sa međunarodnim računovodstvenim standardima;*
- propisani su novi oblici imovine koji mogu služiti za pokriće tehničkih rezervi, kao što su: udio reosiguravača u tehničkim rezervama; avansi i zajmovi dati osiguranicima do visine iznosa

otkupne vrijednosti i potraživanja od osiguranika po osnovu premije koja nijesu starija od 60 dana (ovaj oblik je dozvoljen za pokriće sredstava 1/3 kapitala);

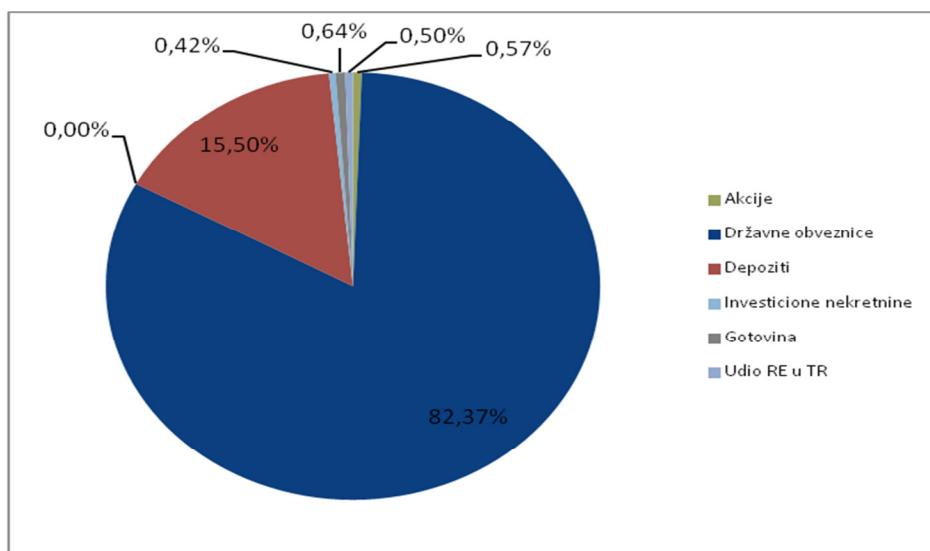
- strožiji kriterijum procjene boniteta dužničkih hartija od vrijednosti stranih pravnih lica (Standard & Poor's ili Fitch-IBCA, prethodni pravilnik najmanje BBB i Moody's sa najmanje A2, prethodni pravilnik najmanje Baa3).

Analiza plasmana sredstava bruto tehničkih rezervi na nivou tržišta osiguranja ukazuje da su društva za osiguranje na kraju 2014. godine od ukupnih sredstava bruto tehničkih rezervi *u propisane oblike imovine* deponovala i uložila 95.885.293 eura (100%), dok su *primjenom ukupnih i pojedinačnih ograničenja propisanih Pravilnikom* plasirala 95.714.948 eura ukupnih sredstava bruto tehničkih rezervi (99,82%).

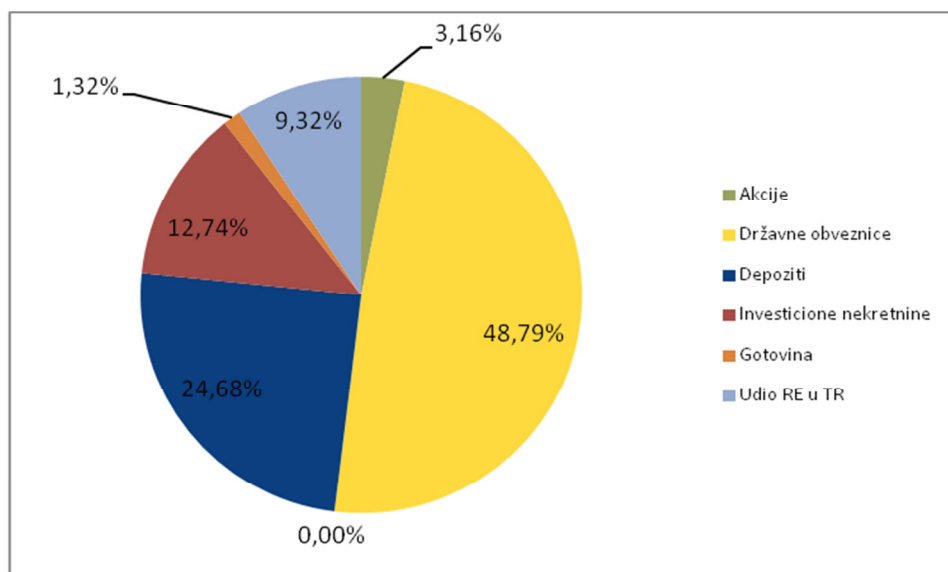
Društva za životno osiguranje su *u propisane oblike imovine* plasirala 33.351.891 eura sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja (100% ukupnih bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja), dok su uključujući i ograničenja *propisana Pravilnikom, u propisane oblike imovine* plasirala 33.181.547 eura sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja (99,49%), odnosno za potpuno pokriće tehničkih rezervi ove grupe nedostaju sredstva u iznosu od 170.345 eura. U posmatranom periodu, društva koja se bave poslovima neživotnih osiguranja su, bez primjene ograničenja propisanih Pravilnikom, izvršila ulaganje i deponovanje sredstava bruto tehničkih rezervi *u propisane oblike imovine* u iznosu od 62.533.402 eura (100% ukupnih bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja), kao i kada se primjene ograničenja *propisana Pravilnikom* (100%).

Analiza strukture ulaganja i deponovanja ukupnih sredstava tehničkih rezervi u propisane oblike imovine i u skladu sa ograničenjima, na dan 31. 12. 2014. godine ukazuje da najveći udio od 60,43% (2013. - 44,20%) ostvarila su ulaganja u državne obveznice (euroobveznice, obveznice stare devizne štednje, obveznice Fonda rada itd), koja su iznosila 57,837 mil.eura. Naime, društva koja obavljaju poslove životnih osiguranja su od ukupnih sredstava bruto tehničkih rezervi uložila u državne obveznice 27,330 mil.eura, dok su društva za neživotno osiguranje u ovaj oblik imovine uložila 30,507 mil.eura. Depoziti u bankama, kao dozvoljeni oblik ulaganja sredstava tehničkih rezervi, ostvarili su učešće od 21,50% ili 20,578 mil.eura (životna osiguranja su deponovala sredstva u iznosu od 5,145 mil.eura u banke, dok su neživotna osiguranja deponovala iznos od 15,433 mil.eura), investicione nekretnine od 8,47% ili 8,106 mil.eura, udio reosiguravača u tehničkim rezervama od 6,26% ili 5,991 mil.eura, akcije od 2,26% tj. 2,167 mil.eura, dok je gotovina iznosila 1,036 mil.eura i učestvovala sa 1,08%.

Grafik 11. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi životnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2014. godine (%)

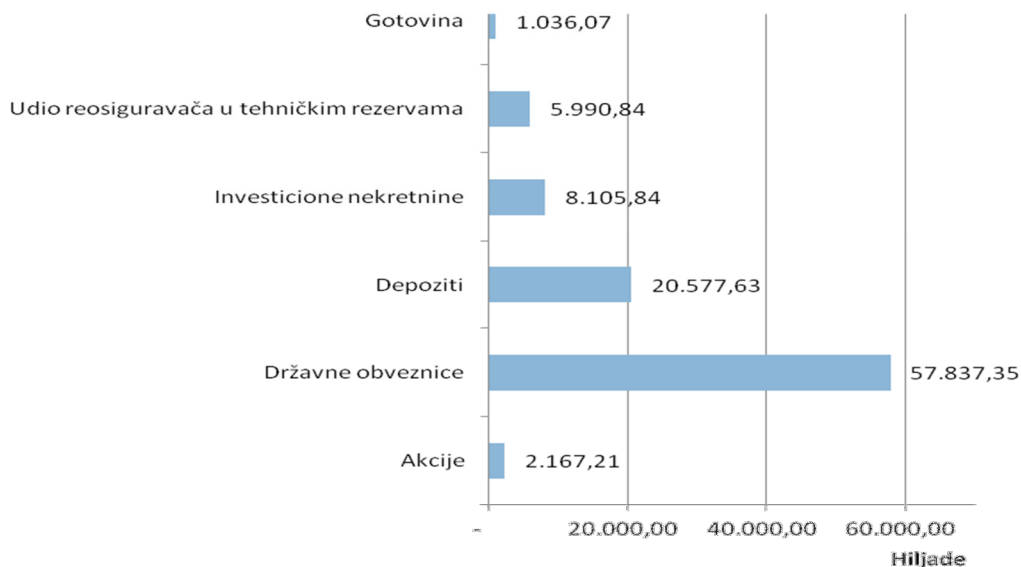


Grafik 12. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi neživotnih osiguranja u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2014. godine (%)





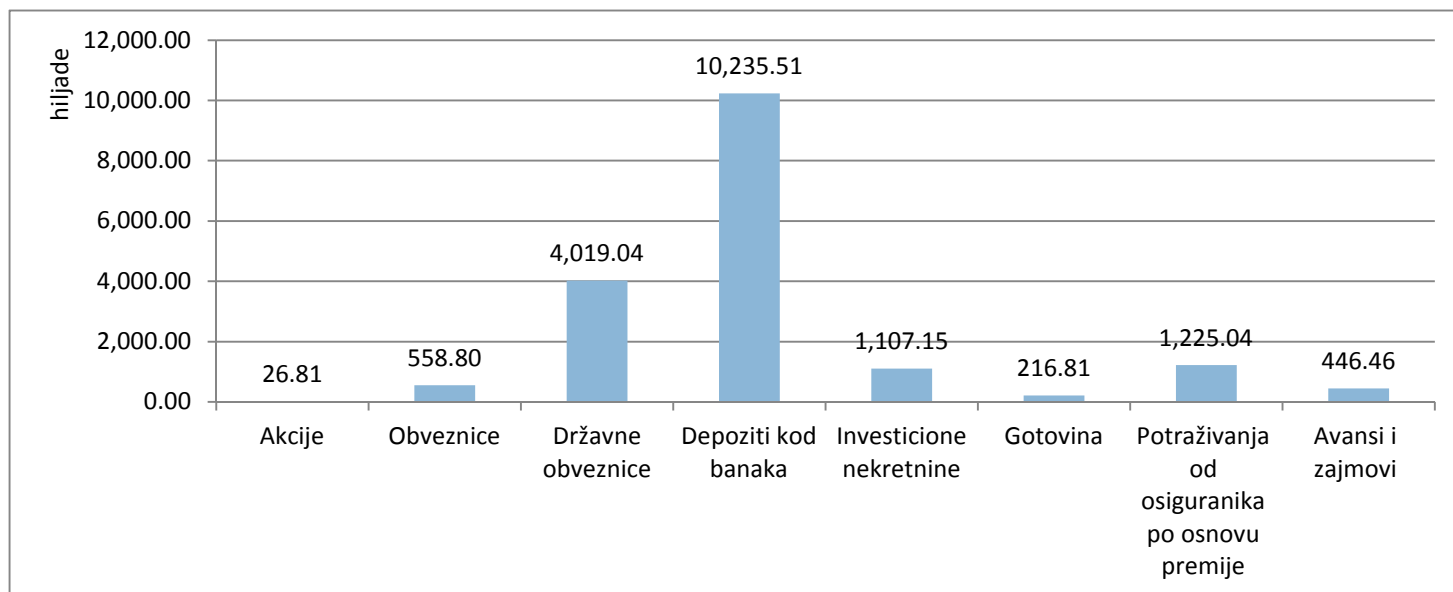
**Grafik 13. Struktura deponovanja i ulaganja sredstava bruto tehničkih rezervi na nivou tržišta u skladu sa ograničenjima propisanim pravilnikom na dan 31. 12. 2014. godine (eura)**



## 6.2 DEPONOVANJE I ULAGANJE 1/3 SREDSTAVA KAPITALA

U skladu sa Zakonom o osiguranju i Pravilnikom o deponovanju i ulaganju sredstava tehničkih rezervi i sredstava kapitala društva za osiguranje, društva su dužna da, pored bruto tehničkih rezervi, deponuju i ulažu najmanje 1/3 sredstava kapitala u propisane oblike imovine i u skladu sa ograničenjima. Na kraju 2014. godine crnogorska društva za osiguranje su uložila 45,01% ukupnih sredstava kapitala na nivou tržišta, odnosno 17,836 mil.eura. Posmatrajući strukturu deponovanja i ulaganja sredstava kapitala uočava se da najveći udio od 57,39% imaju depoziti kod banaka, koji su iznosili 10,236 mil.eura, zatim državne obveznice sa udjelom od 22,53%, odnosno iznosom 4,019 mil.eura. Potraživanja od osiguranika po osnovu premije ne starija od 60 dana, kao novi dozvoljeni oblik za ulaganje sredstava kapitala, ostvarila su učešće od 6,87%, odnosno iznosila su 1,225 mil.eura. Investicione nekretnine ostvarile su učešće od 6,21% ili 1,107 mil.eura, obveznice koje je emitovala druga država 3,13% ili 559 hilj.eura, avansi i zajmovi dati osiguranicima zajedno do visine iznosa otkupne vrijednosti osiguranja na osnovu ugovora o životnom osiguranju (takođe, novi oblik imovine) sa 2,50% ili 446 hilj.eura i gotovina 1,22% ili iznos od 217 hilj.eura.

Grafik 14. **Struktura ulaganja i deponovanja sredstava kapitala na nivou tržišta na dan 31. 12. 2014. godine (hilj.€)**



## VII FINANSIJSKI REZULTAT POSLOVANJA

Sektor osiguranja je i u 2014. godini nastavio trend započet u 2011. godini i ostvario pozitivan neto rezultat u iznosu od 4,047 mil.eura.

Od jedanaest društava za osiguranje koja su poslovala u 2014. godini, osam društava je ostvarilo dobit u ukupnom iznosu od 4,750 mil.eura, dok su ostala tri društva ostvarila gubitak u ukupnom iznosu od 704 hilj.eura.

U 2014. godini pozitivno su poslovali Grawe osiguranje, Sava Montenegro, Generali osiguranje Montenegro, Lovćen životna osiguranja, Uniqa životno osiguranje, Lovćen osiguranje, Swiss osiguranje i Merkur osiguranje.

## VIII POKAZATELJI POSLOVANJA

### 8.1 ADEKVATNOST KAPITALA I SOLVENTNOST

Društvo za osiguranje je dužno u skladu sa Zakonom o osiguranju da održava kapital na nivou adekvatnom obimu i vrstama poslova osiguranja koje obavlja. Kako bi društvo bilo kapitalno adekvatno mora ispunjavati tri uslova propisana Zakonom:

- kapital mora biti najmanje jednak margini solventnosti;
- garantni kapital mora biti najmanje jednak 1/3 margine solventnosti i
- garantni kapital mora biti najmanje jednak osnovnom kapitalu iz člana 21 Zakona o osiguranje.

Analizom je utvrđeno da su sva društva za osiguranje na tržištu osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2014. godine bila kapitalno adekvatna.

Kriterijum solventnosti je utvrđen članom 98 Zakona o osiguranju kojim je propisano da je društvo za osiguranje dužno da kapital održava najmanje u visini izračunate margine solventnosti.

Na nivou cjelokupnog sektora osiguranja u Crnoj Gori odnos kapitala i margine solventnosti je iznosio 248,32%, što ukazuje da su sva društva na 31. 12. 2014. godine bila solventna. Naime, izračunata margina solventnosti na nivou svih društava za osiguranje na kraju 2014. godine je iznosila 15,958 mil.eura, dok je kapital iznosio 39,628 mil.eura.

Tabela 20. Solventnost društava za osiguranje na dan 31. 12. 2013. i na dan 31. 12. 2014. godine

	Margina solventnosti (€)	Kapital (€)	Odnos kapitala i margine solventnosti (%)
<b>Ukupno za 2013.</b>	<b>16.353.288</b>	<b>35.196.828</b>	<b>215,23</b>
<b>Ukupno za 2014.</b>	<b>15.958.301</b>	<b>39.628.189</b>	<b>248,32</b>
<b>Index promjena</b>	<b>97,58</b>	<b>112,59</b>	<b>-</b>

Posmatrano prema grupama osiguranja, na kraju 2014. godine izračunata margina solventnosti za životna osiguranja je iznosila 2,263 mil.eura, a kapital 16,637 mil.eura. Odnos kapitala i margine solventnosti za ovu grupu osiguranja je iznosio 735,12%. Izračunata margina solventnosti na nivou društava koja se bave poslovima neživotnih osiguranja na kraju 2014. godine je iznosila 13,695 mil.eura, a kapital 22,991 mil.eura, što ukazuje da je odnos kapitala i margine solventnosti za ovu grupu osiguranja iznosio 167,88%.

Tabela 21. Solventnost po grupama osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine

	Margina solventnosti (€)	Kapital (€)	Odnos kapitala i margine solventnosti (%)
<b>UKUPNO ZA 2014</b>	<b>15.958.301</b>	<b>39.628.189</b>	<b>248,32</b>
Životna osiguranja	2.263.219	16.637.438	735,12
Neživotna osiguranja	13.695.081	22.990.751	167,88

## 8.2 REOSIGURANJE

Društvo za osiguranje zaključivanjem ugovora o reosiguranju sa reosiguravačem vrši prenos rizika u reosiguranje i štiti se od šteta koje bi mogle ugroziti njegovo poslovanje. U 2014. godini bruto fakturisana premija na nivou tržišta osiguranja u Crnoj Gori iznosila je 72,417 mil.eura, što predstavlja blagi pad od 0,49% u odnosu na prethodnu 2013. godinu. Istovremeno, premija prenijeta u reosiguranje je iznosila 10,690 mil.eura ili 14,76% bruto fakturisane premije, i smanjena je za 5,90% u odnosu na 2013. godinu, dok je učešće premije reosiguranja u bruto fakturiranoj premiji gotovo na istom nivou kao i prethodne godine (ostvaren je blagi pad učešća od oko 1 procentni poen – 15,61%). U toku 2014. godine, crnogorskim društvima za osiguranje je odobrena provizija od strane reosiguravača u iznosu od 1,781 mil.eura.

Učešće reosiguravača u bruto riješenim štetama (bez troškova rješavanja i isplate šteta) u 2014. godini je iznosilo 3,119 ili 10,22% iznosa bruto riješenih šteta na nivou tržišta, odnosno povećano je za 39,22% u odnosu na 2013. godinu, kada je iznosilo 2,240 mil.eura.

Tabela 22. Udio reosiguravača u bruto premiji, riješenim štetama i bruto tehničkim rezervama na dan 31. 12. 2014. godine

	2013.	2014.	Promjena (%)
<b>Bruto fakturisana premija</b>	72.774.509	72.416.868	-0,49%
<b>Premija prenijeta u reosiguranje</b>	11.360.307	10.689.866	-5,90%
<b>Provizija odobrena od strane reosiguravača</b>	1.633.852	1.781.131	9,01%
<b>Bruto riješene štete (bez troškova rješavanja i isplate šteta)</b>	26.862.749	30.524.265	13,63%
<b>Udio reosiguranja u bruto riješenim štetama</b>	2.240.293	3.119.001	39,22%
<b>Udio reosiguranja u bruto tehničkim rezervama</b>	6.502.690	6.267.001	-3,62%

### 8.3 PROFITABILNOST

#### Neto mjerodavni tehnički rezultat

Neto mjerodavni tehnički rezultat, kao pokazatelj ocjene politike cijena i adekvatnosti, odnosno dovoljnosti premija za izmirenje obaveza po osnovu ugovora o osiguranju i adekvatnosti prenosa rizika u reosiguranje, ukazuje na to da li je postavljeni tarifni sistem premija dovoljan za izmirenje budućih obaveza za štete i drugih obaveza Društva. Ovaj pokazatelj je za neživotna osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2014. godine iznosio 0,68 (manji je od 1) i ukazuje da su neto mjerodavne štete manje za 32,44% od neto mjerodavne tehničke premije, što predstavlja da je postavljeni tarifni sistem premija za većinu vrsta neživotnih osiguranja dovoljan za izmirenje obaveza po osnovu ugovora o osiguranju.

Tabela 23. Neto mjerodavni tehnički rezultat po vrstama osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine

Vrsta osiguranja	Mjerodavna tehnička premija u samopridržaju	Mjerodavne štete u samopridržaju	Mjerodavni tehnički rezultat u samopridržaju
Osiguranje od posljedica nezgode	5.878.833	7.144.203	1,22
Zdravstveno osiguranje	578.575	521.646	0,90
Osiguranje motornih vozila	2.935.273	3.064.683	1,04
Osiguranje šinskih vozila	47.359	-1.511	0,00
Osiguranje vazduhoplova	37.811	-9.711	0,00
Osiguranje plovnih objekata	22.470	10	0,00
Osiguranje robe u prevozu	-16.565	4.798	1,30
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	542.392	547.338	1,01
Ostala osiguranja imovine	1.098.815	834.524	0,76
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	25.109.228	12.872.840	0,51
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe vazduhoplova	15.729	8.383	0,53
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	64.980	7.182	0,11
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	339.860	86.420	0,25
Osiguranje kredita	90.685	30.329	0,33
Osiguranje jemstva	14.225	2.132	0,15
Osiguranje finansijskih gubitaka	31.632	549	0,02
Osiguranje toškova pravne zaštite	206	0	0,00
Putno osiguranje	359.202	-6.952	0,00
Druge vrste neživotnih osiguranja	23.378	8.916	0,38
<b>UKUPNO</b>	<b>37.174.088</b>	<b>25.115.780</b>	<b>0,68</b>

### Rentabilnost imovine i vlastitih sredstava

Na dan 31. 12. 2014. godine osam društava je zabilježilo pozitivne neto rezultate i prinose na imovinu i kapital. ROA – povrat na aktivu, kao odnos neto rezultata i ukupne aktive, predstavlja mjeru prinosa na ukupnu aktivu u 2014. godini, ostvarenog angažovanjem sredstava u poslovima osiguranja, investiranja itd. Na nivou svih društava za osiguranje ostvaren je pozitivan neto rezultat, a samim tim i prinos na ukupnu aktivu od 2,40% (2013. – 1,91%). Rentabilnost imovine društava koja obaljavaju poslove životnih osiguranja na kraju 2014. godine je iznosila 3,03% (2013. - 1,35%), dok je rentabilnost imovine društava koja obavljaju poslove neživotnih osiguranja iznosila 2,09% (2013. - 2,15%). ROE – prinos na kapital, kao odnos neto rezultata i kapitala (sopstvenih sredstava) društava za osiguranje, predstavlja mjeru prinosa na sopstvena sredstva. Takođe, na nivou cjelokupnog sektora osiguranja na kraju 2014. godine ostvaren je pozitivan prinos na kapital i to na nivou od 8,51% (2013. – 7,07%). Rentabilnost sopstvenog kapitala (kapital i rezerve) društava za životno osiguranje je iznosila 8,42% (2013. - 3,76%), dok je društava za neživotno osiguranje iznosila 8,57% (2013. - 9,18%).

Tabela 24. Pokazatelji rentabilnosti na dan 31. 12. 2014. godine

	Aktiva (€)	Kapital (€)	Neto dobitak/gubitak (€)	ROA	ROE
<b>UKUPNO</b>	<b>168.943.756</b>	<b>47.544.777</b>	<b>4.046.752</b>	<b>2,40</b>	<b>8,51</b>
<b>Životna osiguranja</b>	54.624.479	19.675.299	1.656.990	3,03	8,42
<b>Neživotna osiguranja</b>	114.319.277	27.869.478	2.389.762	2,09	8,57

### 8.4 LIKVIDNOST

Koeficijent likvidnosti na dan 31. 12. 2014. godine za osiguravajuća društva u Crnoj Gori je iznosio 8,31 što ukazuje na dovoljnost likvidnih sredstava za izmirenje kratkoročnih obaveza<sup>8</sup>.

### 8.5 POKAZATELJ ŠTETA

#### Ažurnost u rješavanju šteta

Ukupan broj šteta za rješavanje u 2014. godini je porastao za 12,45% i iznosio je 37.842, dok je u 2013. godini iznosio 33.651. Na nivou sektora osiguranja ostvaren je visok nivo ažurnosti u rješavanju šteta, jer je od ukupnog broja šteta za rješavanje 92,26% riješeno, što je na većem nivou u odnosu na 2013. godinu kada je riješeno 90,05% šteta.

<sup>8</sup> Ovaj koeficijent je izračunat u skladu sa Pravilnikom o načinu utvrđivanja i praćenja likvidnosti društva za osiguranje, odnosno društva za reosiguranje („Sl.list CG“ br. 22/14).

Posmatrano prema grupama osiguranja, stepen ažurnosti u rješavanju šteta društava koja obavljaju poslove životnih osiguranja u 2014. godini je bio na visokom nivou i iznosio je 93,52% (2013. - 88,05%). Takođe, stepen ažurnosti u rješavanju šteta na nivou društava koja se bave djelatnošću neživotnih osiguranja je bio na visokom nivou i iznosio je 92,14% (2013. - 90,20%).

Tabela 25. **Ažurnost u rješavanju šteta po vrstama osiguranja na nivou tržišta na dan 31. 12. 2014. godine**

Vrsta osiguranja	Broj riješenih šteta	Ukupan broj šteta	% ažurnosti
Osiguranje od posljedica nezgode	11.320	11.989	94,42
Zdravstveno osiguranje	2.820	3.055	92,31
Osiguranje motornih vozila	3.307	3.540	93,42
Osiguranje šinskih vozila	4	4	100,00
Osiguranje vazduhoplova	1	1	100,00
Osiguranje plovnih objekata	1	1	100,00
Osiguranje robe u prevozu	163	163	100,00
Osiguranje imovine od požara i drugih opasnosti	354	394	89,85
Ostala osiguranja imovine	2.016	2.315	87,08
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe motornih vozila	10.955	12.071	90,75
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe bazduhoplova	85	92	92,39
Osiguranje od odgovornosti zbog upotrebe plovnih objekata	19	20	95,00
Osiguranje od opšte odgovornosti za štetu	417	468	89,10
Osiguranje kredita	25	25	100,00
Osiguranje jemstva	7	7	100,00
Osiguranje finansijskih gubitaka	8	10	80,00
Osiguranje toškova pravne zaštite	0	0	-
Putno osiguranje	327	388	84,28
Druge vrste neživotnih osiguranja	12	13	92,31
<b>Ukupno neživotna osiguranja</b>	<b>31.841</b>	<b>34.556</b>	<b>92,14</b>
Osiguranje života	2.470	2.528	97,71
Rentno osiguranje	21	21	100,00
Dopunsko osiguranje	582	737	78,97
Druge vrste životnih osiguranja	0	0	-
<b>Ukupno životna osiguranja</b>	<b>3.073</b>	<b>3.286</b>	<b>93,52</b>
<b>UKUPNO</b>	<b>34.914</b>	<b>37.842</b>	<b>92,26</b>

**Kvota šteta**

Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja je pokazatelj koji predstavlja odnos bruto nastalih šteta (izdataka za štete – iznos bruto riješenih šteta +/- promjena iznosa rezervisanih šteta) i bruto zarađene premije osiguranja (mjerodavne premije) i ukazuje koliki se dio zarađene premije društva odnosi na izdatke za štete.

Posmatrano na nivou djelatnosti neživotnih osiguranja u Crnoj Gori na dan 31. 12. 2014. godine 44,40% i na istom nivou je kao i na kraju 2013., odnosno 44,40% zarađene premije se odnosilo na bruto izdatke za štete.

Tabela 26. **Bruto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine**

	<b>Bruto nastale štete</b>	<b>Bruto zarađena premija</b>	<b>Bruto kvota šteta</b>
<b>Neživotna osiguranja</b>	26.745.410	60.235.132	44,40

Neto kvota šteta neživotnih osiguranja se dobija kao odnos zbira iznosa neto nastalih šteta (zbir bruto riješenih šteta umanjениh za iznos udjela reosiguravača u riješenim štetama i promjene rezervisanih šteta umanjениh za udio reosiguravača u rezervisanim štetama) i neto zarađene premije (bruto fakturisana premija umanjena za premiju prenijetu u reosiguranje i korigovana za promjenu prenosne premije umanjene za udio reosiguravača). Ovaj pokazatelj na dan 31. 12. 2014. godine je iznosio 49,14% (2013. 49,75%), odnosno 49,14% neto zarađene premije se odnosilo na neto izdatke za štete (nastale štete u posmatranom periodu).

Tabela 27. **Neto kvota šteta neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine**

	<b>Neto nastale štete</b>	<b>Neto zarađena premija</b>	<b>Neto kvota šteta</b>
<b>Neživotna osiguranja</b>	24.784.509	50.433.454	49,14

**Kvota troškova**

Kvota troškova se računa kao odnos zbira troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova, doprinosa i rezervisanja koji proizilaze iz poslova osiguranja i zarađene premije osiguranja. Kada posmatramo po bruto principu, ovaj pokazatelj za neživotna osiguranja je na kraju 2014. godine iznosio 43,77% (2013. - 44,88%). Naime, troškovi iz poslova osiguranja čine 43,77% bruto zarađene premije, što ukazuje na visoke izdatke društava za sprovođenje poslova osiguranja. Posmatrajući kvotu troškova neto od reosiguranja zaključuje se da se 49,11% (2013. - 51,05%) neto zarađene premije na nivou svih društava koja obavljaju poslove osiguranje odnosi na troškove koji proizilaze iz poslova osiguranja.



Tabela 28. Kvota troškova neživotnih osiguranja na dan 31. 12. 2014. godine

	Troškovi sprovođenja osiguranja i ostali troškovi	Zarađena premija	%
<b>Bruto kvota troškova</b>	26.361.949	60.235.132	<b>43,77</b>
<b>Neto kvota troškova</b>	24.767.798	50.433.454	<b>49,11</b>

**Kombinovana kvota**

Kombinovana kvota, kao zbir kvote šteta i kvote troškova, pokazuje rezultat poslovanja prije uključivanja prihoda od ulaganja sredstava, odnosno dovoljnost premije za pokriće izdataka za štete i troškove koji proizilaze iz poslova osiguranja. Na dan 31. 12. 2014. godine, posmatrano i na bruto i na neto principu izdaci društava za neživotno osiguranje po osnovu nastalih šteta, troškova sprovođenja osiguranja i ostalih troškova, doprinosa i rezervisanja koji proizilaze iz poslova osiguranja čine 88,17%, odnosno 98,25% zarađene premije (2013. – bruto kombinovana kvota je iznosila 89,29%, dok je neto kombinovana kvota iznosila 100,80%).

Tabela 29. Kombinovana kvota na dan 31. 12. 2014. godine

	Bruto	Neto
<b>Kvota šteta</b>	44,40%	49,14%
<b>Kvota troškova</b>	43,77%	49,11%
<b>Kombinovana kvota</b>	88,17%	98,25%

## **IX UDRUŽENJE - NACIONALNI BIRO OSIGURAVAČA CRNE GORE**

Udruženje - Nacionalni biro osiguravača je pravno lice, osnovano u cilju ostvarivanja zajedničkih interesa društava za osiguranje koja obavljaju poslove obaveznih osiguranja u saobraćaju u Crnoj Gori. Sva društva za osiguranje koja se bave navedenom vrstom poslova moraju biti članovi Udruženja.

Udruženje svoje poslove obavlja preko osnovnih organizacionih djelova, koja nemaju svojstvo pravnog lica:

*1) Biroa zelene karte;*

*2) Garantnog fonda;*

*3) Informacionog centra.*

Udruženjem upravljaju članovi, a organi upravljanja su Skupština, koju čini po jedan predstavnik svakog društva za osiguranje koje je član, i Izvršni direktor koji predstavlja i zastupa Udruženje.

### **9.1 Aktivnosti Udruženja - Nacionalnog biroa osiguravača Crne Gore u toku 2014. godine**

U toku 2014. godine sprovedene su aktivnosti na donošenju podzakonskih akata koji su neophodni za funkcionisanje Udruženja i u skladu sa Zakonom o obaveznom osiguranju u saobraćaju, i to:

- a) Novi Pravilnik o Arbitraži sa odlukom o izboru i imenovanju članova Arbitraže Udruženja-Nacionalnog Biroa;
- b) Odluka o izmjenama i dopunama Sistema tarifa Premija AO;
- c) Izvršeno je usaglašavanje Tarife AO sa odredbama Zakona o obaveznom osiguranju u saobraćaju;
- d) Utvrđen je plan aktivnosti realizacije druge faze projekta Informacionog Sistema Biroa; donešena je odluka o načinu finansiranja unapređenja Informacionog Sistema;
- e) Utvrđen je predlog visine doprinosa GFAO za 2015. godinu.

Takođe, u okviru izvršavanja redovnih obaveza donesena je Odluka o prihvatanju Mišljenja ovlašćenog revizora na Godišnji finansijski izveštaj Nacionalnog Biroa i Odluka o usvajanju Godišnjeg finansijskog izveštaja Udruženja za 2013. godinu, a donesena je i Odluka o usvajanju Plana poslovanja Biroa za 2015. godinu. Na početku 2014. godine izvršen je ponovni izbor i imenovanje izvršnog direktora Udruženja-Nacionalnog Biroa, gospodina Šaban Borisa.

### **9.2 Obračun doprinosa Garantnog fonda u 2014. godini**

U okviru Udruženja poseban značaj ima Garantni fond, za čije funkcionisanje društva za osiguranje, koja se bave poslovima obaveznog osiguranja, izdvajaju sredstva po osnovu prodatih polisa osiguranja. Namjena tih sredstava je da se obezbijedi plaćanje šteta prouzrokovanih upotrebom nepoznatih ili

neosiguranih vozila, vazduhoplova, plovnih objekata ili drugog prevoznog sredstva, kao i šteta koje pričinje ova prevozna sredstva ukoliko su bila osigurana kod društva za osiguranje kome je oduzeta dozvola za rad ili nad kojima je pokrenut postupak stečaja ili likvidacije. Pored navedenih šteta, sredstvima ovog fonda pokrivaju se i štete koje je pričinilo vozilo čija je upotreba bila pokrivena zelenom kartom ili graničnim osiguranjem, kao i troškovi vezani za obradu svih ovih šteta i troškovi poslovanja Garantnog fonda.

Sredstva Garantnog fonda koje je Udruženje imalo na raspolaganju u 2014. godini su iznosila 1.729.098,62 €. U toku 2014. godine Udruženje je isplatilo štete u iznosu od 928.921 €, od čega je za štete u inostranstvu isplaćeno 135.189 €, a za štete u zemlji 793.732 €.

U izvještajnom periodu, Udruženje je od ukupnog broja šteta za rješavanje (615 šteta – od kojih je 186 šteta preneseno iz 2013. godine, 384 šteta prijavljeno u 2014. godini, a reaktivirano je 45 šteta), riješilo 466, od čega je 164 zahtjeva za isplatu štete odbijeno, a 302 štete je isplaćeno.

## XII DRUŠTVA ZA OSIGURANJE U CRNOJ GORI

### ATLAS LIFE AD

Adresa: Stanka Dragojevića 4, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 406 106

Fax: +382 20 406 156

e-mail: info@atlaslife.net

Web: www.atlaslife.me



Vrsta osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 12



### GENERALI OSIGURANJE MONTENEGRO AD

Adresa: ul. Kralja Nikole 27a/VI, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 444 800

Fax: +382 20 444 810

e-mail: kontakt@generali.me

Web: www.generali.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje

Broj zaposlenih: 69

### GRAWE OSIGURANJE AD

Adresa: ul. Novaka Miloševa 6/II, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 210 790

Fax: +382 20 210 963

e-mail: maja.pavlicic@grawe.at

Web: www.grawe.me



Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 12



#### LOVĆEN OSIGURANJE AD

Adresa: ul. Slobode 13A, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 404 400

Fax: +382 20 665 281

e-mail: info@lo.co.me

Web: www.lovcenosiguranje.co.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje

Broj zaposlenih: 301

#### LOVĆEN ŽIVOTNA OSIGURANJA AD

Adresa: ul. Marka Miljanova 29/III, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 231 882

Fax: +382 20 231 881

e-mail: info@lovcezivot.me

Web: www.lovcezivot.me



Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 14



#### MERKUR OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Džordža Vašingtona 2A, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 205 465

Fax: +382 20 205 466

e-mail: info@merkurosiguranje.me

Web: www.merkurosiguranje.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 10

SAVA MONTENEGRO AD

Adresa: Rimski trg 70, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 234 036

Fax: +382 20 234 008

e-mail: info@sava.co.me

Web: www.sava.co.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje

Broj zaposlenih: 156



Akcionarsko društvo za osiguranje

Član Sava Re Grupe

SWISS OSIGURANJE AD



Swiss Osiguranje  
Swiss Insurance

Adresa: Josipa Broza 23A, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 657 300

Fax: +382 20 657 301

e-mail: sio@t-com.me

Web: www.swiss-osiguranje.com

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje

Broj zaposlenih: 30

UNIQA NEŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 1a/4, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 444 700

Fax: +382 20 244 340

e-mail: info@uniqa.co.me

Web: www.uniqa.co.me

Vrste osiguranja: neživotno osiguranje

Broj zaposlenih: 124





UNIQA ŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Bul. Sv. Petra Cetinjskog 1a/4, 81 000  
Podgorica

Telefon: +382 20 444 700

Fax: +382 20 244 340

e-mail: info@uniqa.co.me

Web: www.uniqa.co.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 24

WIENER STÄDTISCHE ŽIVOTNO OSIGURANJE AD

Adresa: Rimski trg 47, 81 000 Podgorica

Telefon: +382 20 205 150

Fax: +382 20 205 151

e-mail: office@wiener.co.me

Web: www.wiener.co.me

Vrste osiguranja: životno osiguranje

Broj zaposlenih: 8

